

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2014/15: MJU1

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar miljö- och jordbruksutskottet regeringens förslag i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1) inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och motioner med dels ett gemensamt alternativt budgetförslag från Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna, dels ett alternativt budgetförslag från Sverigedemokraterna. Utskottet behandlar även andra motionsförslag från den allmänna motionstiden 2014.

Den 3 december 2014 fastställde riksdagen budgetramen för utgiftsområde 20 till 5 348 118 000 kronor. I betänkandet tillstyrker utskottet att riksdagen anvisar anslagen i enlighet med Moderaternas, Centerpartiets, Folkpartiets och Kristdemokraternas förslag om fördelningen av anslag och anslagsvillkor inom utgiftsområde 20. Utskottet tillstyrker även motionsförslag (C) som sammanfaller med det ovannämnda anslagsförslaget.

I övrigt tillstyrker utskottet att riksdagen anvisar anslagen i enlighet med regeringens förslag och lämnar de bemyndiganden om framtida anslag som regeringen har begärt. Utskottet tillstyrker även att riksdagen lämnar det bemyndigande om att annullera det överskott av tilldelat utsläppsutrymme från Kyotoprotokollets första åtagandeperiod som regeringen har begärt.

Övriga motionsförslag avstyrks.

Utskottet har genomfört en fördjupad uppföljning av stöd till lokala åtgärder mot övergödning. Vidare har utskottet har följt upp regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för utgiftsområdet. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet anför i dessa avsnitt.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet respektive Sverigedemokraterna har avstått från ställningstagande i anslagsbeslutet och redovisar i stället sina ställningstaganden i var sitt särskilt yttrande.

I betänkandet finns även två reservationer (M, C, FP och KD) och (SD).

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Budgetprocessen i riksdagen.....	7
Betänkandets disposition.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Uppföljning av stöd till lokala åtgärder mot övergödning.....	9
Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20.....	16
Utskottets ställningstagande.....	16
Anslag inom utgiftsområde 20.....	19
1:1 Naturvårdsverket.....	19
1:2 Miljöövervakning m.m.....	19
1:3 Åtgärder för värdefull natur.....	20
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden.....	21
1:5 Miljöforskning.....	22
1:6 Kemikalieinspektionen.....	23
1:7 Avgifter till internationella organisationer.....	24
1:8 Supermiljöbilspremie.....	24
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.....	24
1:10 Klimatanpassning.....	25
1:11 Inspire.....	25
1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.....	25
1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar.....	26
1:14 Internationellt miljösamarbete.....	27
1:15 Hållbara städer.....	28
1:16 Skydd av värdefull natur.....	28
1:17 Havs- och vattenmyndigheten.....	29
1:18 Klimatinvesteringar i kommuner och regioner.....	29
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader.....	30
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning.....	31
Utskottets ställningstagande.....	31
Annullering av överskott.....	36
Övriga motionsförslag.....	37
Reservationer.....	40
1. Bemyndigande om annullering av överskott, punkt 4 (SD).....	40
2. Bemyndigande om annullering av överskott, punkt 4 – motiveringen (M, C, FP, KD).....	40
Särskilda yttranden.....	41
1. Anslag inom utgiftsområde 20, punkt 3 (S, MP, V).....	41
2. Anslag inom utgiftsområde 20, punkt 3 (SD).....	45
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	49
Propositionen.....	49
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15.....	50

<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens och oppositionens anslagsförslag	53
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets anslagsförslag	54
<i>Bilaga 4</i>	
Stöd till lokala åtgärder mot övergödning – en uppföljning	55
<i>Bilaga 5</i>	
Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20	
Allmän miljö- och naturvård.....	61

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Uppföljning av stöd till lokala åtgärder mot övergödning

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet har anfört om utskottets uppföljning av lokala åtgärder mot övergödning.

2. Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet har anfört om utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20.

3. Anslag inom utgiftsområde 20

a) Anslagen för 2015

Riksdagen anvisar, med de anslagsvillkor som utskottet har angett, anslagen för 2015 inom utgiftsområde 20 enligt utskottets förslag i bilaga 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2014/15:2461 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 2 och 3 samt

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkandena 1, 8, 9, 12 och 16,

bifaller delvis proposition 2014/15:1 utgiftsområde 20 punkt 13 och avslår motionerna

2014/15:279 av Anders Åkesson och Rickard Nordin (C),

2014/15:1060 av Betty Malmberg och Finn Bengtsson (M),

2014/15:1159 av Tomas Eneroth (S),

2014/15:1465 av Sofia Arkelsten (M) yrkandena 1–4,

2014/15:2461 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 5 och

2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1.

b) Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Riksdagen bemyndigar regeringen att

1. under 2015 för anslaget 1:2 Miljöövervakning m.m. ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2016–2019,

2. under 2015 för anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 000 000 kronor 2016–2021,

3. under 2015 för anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 040 000 000 kronor 2016–2024,

4. under 2015 för anslaget 1:5 Miljöforskning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2016–2018,

5. under 2015 för anslaget 1:10 Klimatanpassning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2016–2018,

6. under 2015 för anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 215 000 000 kronor 2016 och 2017,

7. under 2015 för anslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 700 000 000 kronor 2016–2022,

8. under 2015 för anslaget 1:14 Internationellt miljösamarbete ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 23 000 000 kronor 2016–2019,

9. under 2015 för anslaget 1:16 Skydd av värdefull natur ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 45 000 000 kronor 2016–2064,

10. under 2015 för anslaget 1:18 Klimatinvesteringar i kommuner och regioner ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2016–2018,

11. under 2015 för anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 600 000 000 kronor 2016–2021.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:1 utgiftsområde 20 punkterna 2–12.

4. Bemyndigande om annullering av överskott

Riksdagen bemyndigar regeringen att annullera det överskott av tilldelat utsläppsutrymme från Kyotoprotokollets första åtagandeperiod som Sverige förfogar över och som inte behövs för avräkning mot Sveriges åtagande under Kyotoprotokollets första åtagandeperiod 2008–2012. Därmed bifaller riksdagen proposition 2014/15:1 utgiftsområde 20 punkt 1.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (M, C, FP, KD) – motiveringen

5. Övriga motionsförslag

Riksdagen avslår motion

2014/15:1473 av Sofia Arkelsten (M) yrkandena 1–3.

Stockholm den 15 december 2014

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S)*, Lena Ek (C), Ulf Berg (M), Isak From (S)*, Johan Hultberg (M), Maria Strömkvist (S)*, Martin Kinnunen (SD)*, Åsa Coenraads (M), Jan-Olof Larsson (S)*, Stina Bergström (MP)*, Gunilla Nordgren (M), Monica Haider (S)*, Fredrik Malm (FP), Jens Holm (V)*, Magnus Oscarsson (KD), Marianne Pettersson (S)* och Runar Filper (SD)*.

* Avstår från ställningstagande under punkt 3, se särskilt yttrande.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas regeringens förslag i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1) inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård samt motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2014, bl.a. det gemensamma alternativa budgetförslaget från Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna och det alternativa budgetförslaget från Sverigedemokraterna. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

I bilaga 2 finns en sammanställning av regeringens förslag till anslag för 2015 och de avvikelser från dessa som Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna respektive Sverigedemokraterna föreslår i sina anslagsmotioner. I bilaga 3 återfinns utskottets förslag till anslagsfördelning.

Utskottet har gjort en uppföljning av stöd till lokala åtgärder mot övergödning, vilken också behandlas i detta betänkande (bil. 4).

I betänkandet behandlas vidare utskottets uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 för 2014 (bil. 5).

Representanter för Naturvårdsverket informerade utskottet den 2 december 2014 om myndighetens verksamhet och aktuella frågor.

Budgetprocessen i riksdagen

Rambeslutsprocessen

Budgetprocessen innebär bl.a. att riksdagen i det första steget i budgetprocessen fastställer en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen anger det belopp som utgiftsområdets anslag högst får uppgå till (11 kap. 18 § riksdagsordningen).

Riksdagen har, med bifall till Moderaternas, Centerpartiets, Folkpartiets och Kristdemokraternas budgetförslag, bestämt utgiftsramen för 2015 för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård till 5 348 118 000 kronor (bet. 2014/15:FiU1, rskr. 2014/15:29). I detta ärende ska miljö- och jordbruksutskottet föreslå för riksdagen hur anslagen för utgiftsområdet ska fördelas inom utgiftsområdesramen. Riksdagens ställningstagande till anslag för utgiftsområdet ska göras genom ett enda beslut (11 kap. 18 § riksdagsordningen).

Utskottets uppföljning och utvärdering

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 13 mars 2014 att genomföra en uppföljning av statliga stöd till lokala åtgärder mot övergödning. Uppföljningen har inriktats på att kartlägga ett urval av sektorer och statliga

stöd på området samt på fallstudier av lokalt åtgärdsarbete i tre avrinningsområden. Den 27 november 2014 beslutade utskottet att publicera rapporten Stöd till lokala åtgärder mot övergödning – en uppföljning (2014/15:RFR1) i riksdagens rapportserie. En sammanfattning av uppföljningen finns i bilaga 4. Utskottets bedömning finns i avsnittet Utskottets överväganden.

Miljö- och jordbruksutskottet har som fortsättning på föregående års uppföljning beslutat att följa upp och analysera regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård för 2014. Uppföljningen redovisas i sin helhet i bilaga 5. Utskottets bedömning finns i avsnittet Utskottets överväganden.

Betänkandets disposition

Betänkandet har disponerats så att uppföljningen av stöd till lokala åtgärder mot övergödning och uppföljningen av regeringens resultatredovisning behandlas först. Därefter behandlas de förslag i budgetpropositionen och motioner som gäller anslag inom utgiftsområde 20. Slutligen behandlas regeringens övriga förslag i budgetpropositionen och motionsförslag som har väckts under den allmänna motionstiden 2014 och som berör anslagen.

Utskottets överväganden

Uppföljning av stöd till lokala åtgärder mot övergödning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner vad miljö- och jordbruksutskottet har anfört om utskottets uppföljning av stöd till lokala åtgärder mot övergödning.

Bakgrund

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade i den 13 mars 2014 att genomföra en uppföljning av statliga stöd till lokala åtgärder mot övergödning. Den 14 oktober 2014 bekräftade utskottet det tidigare beslutet om att genomföra uppföljningen. Utgångspunkten är riksdagens beslut om miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning, som innebär att halter av gödande ämnen i mark och vatten inte ska inverka negativt på människors hälsa, den biologiska mångfalden eller möjligheter till en allsidig vattenanvändning. Riksdagen har efter förslag från regeringen under senare år beslutat om ytterligare medel för att öka åtgärds takten, bl.a. inom landsbygdsprogrammet och genom stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA).

Uppföljningen har genomförts av miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Uppföljningen har inriktats på att kartlägga ett urval av sektorer och statliga stöd på området samt på fallstudier av lokalt åtgärdsarbete i tre avrinningsområden.

Utskottet har beslutat att publicera uppföljningen i rapporten 2014/15: RFR1 (prot. 2014/15:9). En sammanfattning av rapporten och uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar finns i bilaga 6.

Insatser mot övergödning pågår och återstår

Sedan 1995 har Sveriges bruttoutsläpp av kväve och fosfor till omgivande havsbassänger minskat. Minskningen har framför allt skett inom jordbruket, kommunala reningsverk och industrin. Näringsläckage från jordbruket svarar fortfarande för en övervägande del av de utsläpp som orsakas av människan. Inom Sverige har många insatser för att minska övergödningen genomförts, vidtagits eller planerats. Viktiga styrmedel är bl.a. skatter, andra regleringar och olika ekonomiska stöd för att driva på åtgärder och forskning. Enligt forskare uppgår de direkta kostnaderna för att nå de internationella utsläppsmålen för Östersjön till 2021 till 40 miljarder kronor per år.

I miljö- och jordbruksutskottets uppföljning 2008 av statens insatser inom havsmiljöområdet framkom att det fanns en frustration över bristen på finansiering för att vidta praktiska åtgärder. Sedan uppföljningen genomfördes har bl.a. vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och nya satsningar på lokala åtgärder tillkommit. Tillförda medel riktas särskilt mot insatser för avlopp och reningsverk, jordbruk, båtar samt vatten och hav. Sedan 2009 har över 900 LOVA-projekt medfinansierats med ca 400 miljoner kronor, vilket innebär att projektens totala budget har varit minst den dubbla. Genom det svenska landsbygdsprogrammet har enskilda lantbrukare genomfört och fått ersättning för olika miljöåtgärder inom jordbruket. Särskilda havsmiljömedel, EU-fonder m.m. har medfinansierat en mångfald av åtgärdsprojekt lokalt och regionalt.

Utskottet välkomnar de satsningar som sker på bred front för att minska övergödningen. Åtgärder som behandlar såväl orsaker som symtom är angelägna. Det är viktigt att de aktörer som bidrar till utsläpp mobiliseras och involveras i konkret åtgärdsarbete. Utskottet noterar, i likhet med vid den tidigare uppföljningen 2008, att det trots pågående åtgärder återstår mycket arbete för att nå Sveriges nationella mål och internationella åtaganden för havsmiljön.

Kunskapen om effekter och behov behöver utvecklas

Ett effektivt åtgärdsarbete innebär att insatser görs där behoven är störst och där bäst resultat kan uppnås till lägsta kostnad. För rätt åtgärd på rätt plats krävs att arbetet utgår från en helhetssyn där behov identifieras, vägs mot varandra och prioriteras. Åtgärder som vidtas i ett område med vissa markförhållanden kan vara mer eller mindre effektiva på en plats med skiftande geografiska förutsättningar. För många åtgärder kan det också vara svårt att enkelt och på kort sikt bedöma miljöeffekterna. En närliggande utmaning är att många åtgärder mot övergödning bygger på frivillighet från aktörer som själva bidrar till utsläpp av näringsämnen. Det medför att projekt blir av om och när t.ex. markägare är beredda att genomföra dem, vilket inte behöver vara inom de sektorer eller geografiska områden där behoven är störst.

Uppföljningen visar att det finns en fortsatt utvecklingspotential. Fallstudierna visade att kommunerna ibland saknar strategiska överväganden och samlade behovsanalyser inför beslut om åtgärder. Det finns en risk att man utgår från vad man kan söka bidrag för i stället för från en helhetssyn på vattenvårdsarbetet. Även bland intervjuade lantbrukare påtalades att ekonomiska ersättningar ibland styr deltagandet mer än vad en helhetssyn på betydelsen av miljöåtgärder gör. Det har därtill framkommit att det finns områden där de berörda aktörerna inte deltar alls i åtgärdsarbetet. Utformningen av verkningsfulla långsiktiga åtgärder kompliceras ytterligare om medlen behöver redovisas på relativt kort sikt. Det kan hindra ett bibehållt engagemang och möjligheten att följa upp effekter. Det är därför viktigt att finansieringen vid behov kan tillåtas ha ett långt tidsperspektiv.

Utskottet vill understryka vikten av att åtgärdsarbetet mot övergödning präglas av en helhetssyn. Typen av insatser och omfattningen bör så långt som möjligt utgå från den lokala miljöns förutsättningar och förväntade effekter på övergödningen i haven. Ekonomiska stöd och bidrag bör vara kostnadseffektiva. Utskottet noterar att åtgärder som bygger på frivillighet skapar engagemang men också kan innebära att åtgärder inte vidtas där de behövs mest. I utformningen av statens samlade styrmedel behöver balansen mellan frivilliga åtgärder, storleken på ekonomiska subventioner och tvingande krav kontinuerligt följas upp och kunna omprövas för att hitta kostnadseffektiva lösningar. Utskottet menar att kunskapen om effekter och behov behöver utvecklas.

Lokala aktörers delaktighet varierar

I uppföljningens fallstudier av tre avrinningsområden har det framkommit att konkreta åtgärder vidtas av många aktörer inom olika sektorer och med varierande finansiella lösningar. Aktörerna har olika drivkrafter, intressen och ekonomiska möjligheter att delta i åtgärdsarbetet. Kunskap om utbudet av åtgärder, miljöintresse och acceptans för stödets syfte och utformning är avgörande för graden av engagemang. En del åtgärder, både inom va-området och jordbruket, vidtas av kommuner med egna medel för att lösa akuta övergödningssproblem. Det finns därtill exempel på hur lokala aktörer har gått ihop för att lösa gemensamma problem, t.ex. på båtområdet. I flera län pekar dock kommuner och vattenråd på en svårighet i att kommuner på va-sidan har valt olika tekniska lösningar, och att den övergripande vattenplaneringen skulle vinna på att koordineras mer. Olika synsätt minskar möjligheter i fråga om synergier och hanteringen av problem i gemensamma vatten.

Lantbrukare är en heterogen grupp där de som har intresse och ekonomiskt utrymme uppges vidta en del eller många miljöåtgärder. Samtidigt finns det också en grupp lantbrukare som inte deltar alls i åtgärdsarbetet. Uppföljningen visar att lantbrukares motiv för att engagera sig varierar. Det framgår av uppföljningen att ersättningsarnas storlek visserligen har betydelse, men även att systemens tydlighet och förutsägbarhet är lika viktiga. Andra avgörande faktorer är förtroende och intresse. För att få med lantbrukare behöver det synliggöras hur enskilda åtgärder påverkar markernas näringsläckage, eller hur lokala vattendrag konkret förbättras av genomförda åtgärder. Uppföljningen visar på flera framgångsrika metoder för att stimulera lantbrukares medverkan, t.ex. att kommuner och lantbrukare strukturerar tillsammans. Vattenråden har på vissa håll visat sig vara en konstruktiv arena för dialog mellan lantbrukare, kommuner och andra intressen. Insatser inom Greppa näringen, ett projekt som erbjuder kostnadsfri klimatrådgivning till lantbrukare, är på många håll etablerade och upplevs som framgångsrika.

Utskottet ser positivt på att åtgärdsarbetet har mobiliserat ett brett lokalt engagemang som involverar berörda aktörer från olika sektorer. Samtidigt finns en ytterligare potential i samverkan över kommungränserna. Det är också

önskvärt att en ännu högre andel lantbrukare blir konkret engagerade i miljöåtgärder mot övergödning. Utskottet menar att myndigheter och intresseorganisationer på regional och nationell nivå har en viktig funktion i detta arbete. Utskottet utgår från att de problem som har uppmärksammats i uppföljningen om markavvattnings kommer att ingå i regeringens beredning av Vattenverksamhetsutredningens betänkande.

LOVA-stöd upplevs fungera väl

LOVA-stöd uppges spela en viktig roll när det gäller att hantera lokala övergödningssproblem och uppfylla nationella krav eller förväntningar. Stöd till LOVA upplevs i stor utsträckning ha stimulerat det lokala åtgärdsarbetet. Projekten är initierade genom kommuners eller andra aktörers frivillighet och finansieras till minst 50 procent med egna medel. Ofta finns det en koppling till en ekonomisk drivkraft, t.ex. kommunens ansvar för vattentjänster, kommande krav på båtömningsstationer eller förväntningar på ökade skördar efter strukturskalkning. I många kommuner pågår omfattande aktiviteter på va-sidan. Konkreta va-åtgärder är ofta förenade med höga kostnader, varför LOVA-stödet i de flesta fall har använts till kunskapsinhämtning, vattenplanering och avloppsrådgivning. I uppföljningens fallstudier finns också exempel på omfattande och nytänkande kretsloppsprojekt som har möjliggjorts av LOVA-stöd.

Givet stödets breda ansats och mångfalden av projekt är det intressant att beröra frågan om LOVA behövs mest som stimulansbidrag för planering och kunskapsinsamling, eller som åtgärdsmedel för att man har uppvisat ambitioner i vattenplaneringen. Fallstudierna ger här inte något entydigt svar, utan pekar mer på att det varierar från fall till fall. Det kan också noteras att om kunskapsprojekt kombineras med åtminstone *en* mindre konkret åtgärd anses det kunna bibehålla och stärka berörda aktörers fortsatta intresse och deltagande.

En annan aspekt som de lokala aktörerna lyfter fram som grund för engagemang är stödets förutsägbarhet och kontinuitet. Man menar att neddragningen av LOVA-bidrag 2013 medförde osäkerhet om och ett fokusskifte när det gäller framtida miljöåtgärder. Dessa erfarenheter till trots visade sig antalet LOVA-ansökningar till de tre berörda länsstyrelserna vara konstant eller ha ökat jämfört med tidigare år. Det finns således inget som tyder på att det totala engagemanget har avstannat. Det finns därtill en utbredd positiv acceptans för stödets krav på medfinansiering. Utskottet noterar detta och att konkurrens om tillgängliga medel sannolikt höjer kvaliteten i de projekt som beviljas medel. Inom LOVA har relativt många projekt rört båtområdet. De genomförda insatserna och den kommande bestämmelsen om ett förbud mot tömning av båtoaletter bedöms ha avsedd effekt på den lokala vattenkvaliteten. Utskottet noterar samtidigt att båtområdet har svarat för en mycket liten andel av näringsläckaget till haven. Det är därför välkommet att nya LOVA-projekt inriktas mot de sektorerna som har störst utsläpp och hög

potential för kostnadseffektiva åtgärder. Det är då viktigt med långsiktighet och att formen för åiterrapportering till myndigheter är ändamålsenlig utifrån projektens möjlighet att nå avsedda resultat.

Huvudsakligen positiva erfarenheter av uppnådda resultat

Bland kommuner, föreningar och sammanslutningar av lantbrukare finns en tillfredsställelse över att LOVA ger möjlighet att vidta åtgärder för den lokala miljön. Detsamma gäller andra projekt som länsstyrelser, kommuner eller vattenråd har genomfört med medel ur bl.a. BSAP-fonden och Life plus, eller med särskilda medel från havsmiljöanslaget. Fallstudierna visar flera exempel på projekt där minskat näringsläckage och externa lokala nyttor har påvisats. Våtmarker och reningsanläggningar upplevs ha potential för att öka det allmänna naturintresset och miljömedvetenheten. Förtroenden och relationer mellan aktörer kan utvecklas när man vidtar åtgärder tillsammans. Som nämndes ovan finns särskilt goda erfarenheter av strukturförändring.

Bland stödmottagare inom landsbygdsprogrammets miljöersättningar är bilden inte lika entydigt positiv, bl.a. eftersom man tycker sig ha relativt lite kunskap om vilken skillnad den egna insatsen egentligen gör för miljön. Till skillnad från dem som får stöd från LOVA och vissa andra bidrag har landsbygdsprogrammets stödmottagare inte krav på att beräkna och redovisa åtgärdernas miljöeffekter.

LOVA-projekt har gemensamt (båttvättar undantaget) att de ska bidra till ett minskat näringsläckage. Därutöver kan skillnaderna vara större än likheterna. Ett LOVA-projekt som kostar under 100 000 kronor behöver sannolikt bedömas efter andra kriterier än projekt som omsätter flera miljoner kronor. Projekts omsättning, komplexitet och möjlighet att mäta miljöeffekter skiljer sig i viss utsträckning även mellan sektorer. Svårigheter finns också i de fall det handlar om mindre beprövade metoder, som kanske inte är kostnadseffektiva på kort sikt.

Lokala aktörer framhåller det positiva i att LOVA inte är bundet till vissa sektorer eller åtgärder, eftersom det lämnar utrymme både för att testa nytt och för att hitta kombinationer av finansiering.

Utskottet vill understryka att trots de utmaningar som är förenade med att följa upp miljöeffekterna bör detta vara ambitionen i alla slags projekt. De åtgärder som vidtas med kända metoder bör vara kostnadseffektiva. Därtill är det önskvärt att LOVA eller liknande bidrag kan stödja utvecklingen av potentiellt lovande åtgärder där kunskapen om effekter fortfarande är relativt begränsad. Det är i sammanhanget viktigt att goda exempel och erfarenheter får spridning, liksom att mindre goda exempel inte upprepas.

Inte entydigt om vattenrådets potential

Vattenråden har etablerats för att sammanföra olika intressenter i ett avrinningsområde. Fallstudierna visar att vattenrådets funktion och uppnådda

resultat varierar. Det finns exempel på vattenråd som engagerar och bedriver gemensamma åtgärder, men det kan samtidigt finnas en frustration över bristen på egna medel. Det finns också mer nybildade vattenråd med en mer begränsad roll. Att vattenråd når framgång upplevs ofta bero på enskilda personers drivkrafter och förmåga att skapa dialog. Kommunerna är olika engagerade i vattenråden, och man ser olika på sina uppgifter. Delvis beror detta på hur mycket man tycker att man berörs av det aktuella avrinningsområdet. Om medlemmarna har skilda uppfattningar om rådets syfte blir steget till en gemensam syn och eventuella åtgärder långt.

Vattenråden kan vara aktiva på olika nivåer. Frågan om konkreta åtgärder är kopplad till förmåga och uthållighet att driva ett projekt. Relativt stora projekt kan kräva en beständig organisation med förmåga att sköta, följa upp och utvärdera effekter på flera års sikt. En lösning som har prövats i aktörsöverskridande projekt är att kommunen är huvudman. Därigenom upplever man sig få kontinuitet i ägarskap och förvaltning. För vattenråd med lägre ambitioner eller åtgärdsvolymen kan en arbetsmetod t.ex. vara att inventera vattendrag. Om rådet kan enas om slutsatser framstår det, i vattendirektivets anda, som en oberoende röst som sätter vattnets intressen främst. Ett vattenråd kan också användas för att informera om eller förankra enskilda aktörers planerade åtgärder. Även det kräver dock att medlemmarna etablerar en gemensam syn på rådets uppgift.

Utskottet anser att är det värdefullt att lokala intressenter från olika områden kan mötas och engageras inom ramen för lokala åtgärder. Gränsdragning och potentiella synergier mellan vattenråd och vattenvårdsförbund är viktiga frågor.

Efterfrågan på ett utvecklat regionalt och nationellt stöd

Fallstudierna visar att länsstyrelsernas insatser till övervägande del uppskattas av lokala aktörer. Stödet från länsstyrelsen är viktigt för att analysera behov, initiera åtgärder och ansöka om olika finansiella medel. Uppföljningen visar samtidigt att den lokala nivån efterfrågar mer kunskap om vilka åtgärds kombinationer som är effektiva. Här verkar det finnas en potential för länsstyrelserna och andra berörda myndigheter att utveckla informationskanaler. Det varierar hur olika länsstyrelser har organiserat sig för att hålla ihop frågorna och arbetet om övergödning och lokala åtgärder.

I uppföljningen beskrivs hur vattendirektivet har införts i miljöbalken och vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Därtill finns det kunskap om bl.a. avrinningsområdets status, utsläppskällor och miljökvalitetsnormer som har sammanställts utifrån information i nationella databaser. Sammanställd kunskap och åtgärdsprogram förväntas utgöra en grund för lokala aktörers åtgärdsarbete. Tidigare studier har kritiserat åtgärdsprogrammen och att genomslaget på t.ex. kommunernas åtgärder är begränsat. Denna uppföljning indikerar att vattendirektivet åtminstone har bidragit till att höja

medvetandegraden i kommunerna, främjat en lokal dialog och drivit på organiseringen utifrån avrinningsområden.

I uppföljningen belyses både specifika åtgärder mot övergödning och åtgärder som kan kombinera mål för övergödning, biologisk mångfald och en giftfri miljö. Aktörer på lokal, regional och nationell nivå ser fördelar med att t.ex. LOVA:s inriktning mot kväve- och fosforreduktion ger fokus och bidrar till möjligheten att pröva nya metoder. LOVA:s utformning har därtill fördelen att biologisk mångfald kan räknas som en positiv bieffekt. Samma förhållande gäller för bl.a. våtmarker inom landsbygdsprogrammet. Samtidigt kan noteras att det i projekt med ett brett eller flera mål kan finnas behov av anpassade former för redovisning av uppnådda resultat.

För en fortsatt utveckling av vattenförvaltningen och effektiva åtgärder vill utskottet understryka vikten av att myndigheterna drar lärdomar av nuvarande åtgärdsprogram. Utskottet utgår från att vattenmyndigheterna utifrån hit-tillsvarande erfarenheter drar relevanta lärdomar i det kommande arbetet med att förankra och utforma de nya åtgärdsprogrammen. Utskottet menar att det är värdefullt med såväl breda som mer specifika stöd. När stöd och projekt med olika syften förekommer parallellt är det viktigt att finansieringsformerna och kraven på redovisning utformas så att de samlade resultaten av olika mål bedöms och belyses. Detta ställer krav på nationella myndigheter att sammanställa åtgärder och resultat.

Viktigt med fortsatt uppföljning och redovisning av uppnådda resultat

Inom miljöområdet pågår en rad beredningar, utredningar och översyner av regelverk, mål och myndigheter. Uppföljningar av resultaten av statens insatser mot övergödning görs av olika aktörer. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ansvarar för att samordna uppföljningen och utvärderingen av miljökvalitetsmålet Ingen övergödning, och i budgetpropositionen gör regeringen en årlig resultatredovisning till riksdagen för miljökvalitetsmålet.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka vikten av att regeringen säkerställer att eventuella förändringar i systemet gör att förutsättningarna för uppföljning och resultatmätning bibehålls och utvecklas. Utskottet vill slutligen även betona vikten av att regeringen i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen redovisar och bedömer de samlade resultat som uppnås genom statens olika insatser mot övergödning. Utskottet menar att det är viktigt att riksdagen också i fortsättningen följer frågan om vilka resultat som uppnås av statliga insatser mot övergödning.

Regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner vad utskottet har anfört om regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Bakgrund

Enligt budgetlagen (2011:203) ska regeringen i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen beslutat. Som en del i utskottens löpande uppföljning beslutade miljö- och jordbruksutskottet den 13 mars 2014 att följa upp regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2015 för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Den 14 oktober 2014 bekräftade utskottet det tidigare beslutet om att genomföra uppföljningarna.

Uppföljningarna har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Syftet har varit att ta fram ett beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2015 och att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen. En utgångspunkt för gruppens arbete har varit att det ska vara möjligt för utskottet att följa kopplingen mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens anslagsförslag för att kunna göra prioriteringar i beredningen av regeringens budgetförslag och genomföra arbetet med uppföljning och utvärdering i enlighet med regeringsformen. Uppföljnings- och utvärderingsgruppens rapport för utgiftsområde 20 redovisas i bilaga 5 till detta betänkande.

Utskottets ställningstagande

Utvecklingsarbetet kring ekonomisk styrning och regeringens resultatredovisning

I budgetpropositionen för 2015 (volym 1) informerar regeringen riksdagen om att det samlade stödet för att genomföra resultatanalyser inom Regeringskansliet har utvecklats i syfte att stärka Regeringskansliets analysförmåga och strategiska kompetens för att bidra till styrningen av myndigheter och verksamheter. Miljö- och jordbruksutskottet tar sedan flera år aktiv del i utvecklingsarbetet tillsammans med Miljödepartementet. Utskottet konstaterar att utskottet har haft en bra dialog med tidigare regeringar om bl.a. resultatredovisningen för utgiftsområde 20. Utskottet är angelägen om att denna dialog vidmakthålls och utvecklas.

Utskottet konstaterar att strukturen för regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2015, liksom tidigare, utgår från de miljö kvalitetsmål

som riksdagen har antagit. Utskottet anser att detta är ett grundläggande kriterium för att utskottet och riksdagen ska kunna fullfölja sin uppföljnings- och utvärderingsuppgift och att det därför är positivt att regeringen redovisar resultaten i enlighet med denna struktur. Det är enligt utskottets mening tillfredsställande att regeringen i årets budgetproposition redovisar de resultatindikatorer som ligger till grund för redovisningarna i propositionen. Utskottet anser att detta är en förbättring i förhållande till tidigare resultatredovisningar. Utskottet konstaterar att det i resultatredovisningen för de undersökta områdena i vissa fall kan vara svårt att urskilja vilka resultat som faktiskt har uppnåtts eftersom redovisningen av resultat i vissa fall blandas med redovisning av insatser, dvs. vidtagna åtgärder snarare än utfall av genomförda insatser. Det är viktigt att resultatredovisningen koncentreras till att redovisa resultaten av insatserna.

Klimat

När det gäller insatser för att uppnå miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan konstaterar utskottet att regeringen bedömer att det behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljö kvalitetsmålet om en begränsad klimatpåverkan. Utskottet anser att det är viktigt att vidta konkreta åtgärder för att minska Sveriges negativa klimatpåverkan och att Sverige arbetar aktivt och pådrivande i EU och internationellt för att främja globala åtgärder som minskar människans klimatpåverkan. Regeringen uppger att man i samband med Kontrollstation 2015 för de klimat- och energipolitiska målen kommer att återkomma till hur ytterligare åtgärder ska bidra till att sänka de svenska utsläppen av växthusgaser. Utskottet ser positivt på detta och ser fram emot redovisningen.

Våren 2010 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bl.a. borde underställa riksdagen frågan om hur det samlade överskottet av utsläppsätter skulle hanteras. Regeringen borde därmed återkomma till riksdagen med sina bedömningar och förslag i frågan.¹ Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen anser att det överskott av tilldelat utsläppsutrymme som inte behövs för att uppnå Sveriges åtaganden ska annulleras.

Havsmiljön

När det gäller statens insatser för att uppnå miljö kvalitetsmålen Ingen övergödning och Hav i balans samt levande kust och skärgård konstaterar utskottet att regeringen bedömer att de storskaliga problemen för havsmiljön kvarstår. Liksom förra året redovisar regeringen att målet Hav i balans samt levande kust och skärgård inte går att nå till 2020 med i dag beslutade eller planerade åtgärder. Utskottet menar att detta är fortsatt bekymmersamt.

¹ Bet. 2009/10: MJU21.

Utskottet noterar, liksom vid fjolårets uppföljning av budgetpropositionen, att insatser genomförts på internationell nivå och betonar vikten av att Sverige är pådrivande och bedriver ett målinriktat arbete för att förbättra havsmiljön. Vidare noterar utskottet med tillfredsställelse att regeringen i årets budgetproposition hörsammat riksdagens uppmaning att på ett tydligare sätt redovisa resultatet av användningen av anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.

Hållbara städer

När det gäller statens insatser för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggelse samt arbetet med hållbara städer konstaterar utskottet att regeringen i årets budgetproposition bedömer att det är svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Enligt regeringen behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå detta miljö kvalitetsmål. Utskottet noterar samtidigt att regeringen inte lämnar någon specifik resultatredovisning för arbetet med hållbara städer.

Kemikalieområdet

När det gäller statens insatser för att uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö konstaterar utskottet att regeringen föreslår att den tidigare beslutade resursförstärkningen till Kemikalieinspektionen bibehålls under perioden 2014–2020 som ett led i att tackla svårigheterna att nå detta miljö kvalitetsmål fram till 2020. Utskottet noterar att regeringen anser att det fortsatta arbetet med att vidareutveckla och intensifiera arbetet med handlingsplanen för en giftfri vardag är viktigt. Utskottet ser fram emot att i nästa års budgetproposition få en redovisning av hur detta arbete fortlöper, och hur resursförstärkningen till Kemikalieinspektionen använts och vilka resultat som uppnåtts genom förstärkningen. Liksom i förra årets budgetproposition redovisas samverkan på internationell nivå och resultat av bl.a. överenskommelser, vilket utskottet tidigare efterfrågat. Utskottet ser med tillfredsställelse på att denna redovisning bibehållits.

Anslag inom utgiftsområde 20

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen anvisar anslagen för 2015 inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård i enlighet med vad som föreslås i motionerna 2014/15:2461 (C) yrkandena 2 och 3 och 2014/15:2981 (C, M, FP och KD) yrkandena 1, 8, 9, 12 och 16 och i enlighet med vad utskottet föreslår i detta betänkande. I övrigt anvisar riksdagen anslagen i enlighet med regeringens förslag och lämnar de bemyndiganden om framtida anslag som regeringen har begärt. Sverigedemokraternas alternativa förslag till anslagsfördelning och övriga motionsförslag avslås.

Jämför särskilda yttrandena 1 (S, MP, V) och 2 (SD).

1:1 Naturvårdsverket

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 413 559 000 kronor för 2015 till anslaget 1:1 Naturvårdsverket. Anslaget ökas därmed med 35 000 000 kronor i syfte att ge Naturvårdsverket förutsättningar att hantera föreslagna satsningar inom miljöområdet.

Enligt förslaget ska anslaget få användas för Naturvårdsverkets förvaltningsutgifter inklusive myndighetens utgifter för att administrera de verksamheter som finansieras via sakanslagen. Anslaget ska även få användas för utgifter för bidrag till utvecklingsarbete som andra än Naturvårdsverket organiserat och som främjar de verksamheter som Naturvårdsverket ansvarar för.

Motionen

I den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP och KD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget minskas med 35 300 000 kronor.

1:2 Miljöövervakning m.m.

Propositionen

Regeringen föreslår att 356 214 000 kronor anvisas anslaget 1:2 Miljöövervakning för 2015. Regeringen anser att miljöövervakningen, särskilt när det gäller hav och vatten, behöver förstärkas kraftigt och föreslår därför att anslaget ökas med 75 000 000 kronor 2015.

Anslaget ska enligt förslaget få användas för utgifter för miljömålsuppföljning, för miljöövervakning, för statsbidrag till ideella miljöorganisationer och

till verksamhet vid Swedish Water House och för arbete med miljölednings-system. Anslaget ska även få användas för utgifter för internationell miljö-övervakning och internationell rapportering som följer av EU-direktiv och andra internationella åtaganden. Anslaget ska också få användas för finansiering av förvärv av verksamhet och aktier i Aktiebolaget Svenska Miljöstyrningsrådet och för utgifter som hänför sig till avveckling av bolaget Aktiebolaget Svenska Miljöstyrningsrådet.

Enligt förslaget bemyndigas regeringen att under 2015 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2016–2019.

Motionerna

I den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP och KD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget minskas med 75 000 000 kronor.

Enligt motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del bör anslaget minska med 56 000 000 kronor. Motionärerna anser att regeringens föreslagna höjning av anslagen för miljöövervakning saknar tydlig motivering och avvisar därför denna kraftiga höjning.

1:3 Åtgärder för värdefull natur

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 999 535 000 kronor för 2015 till anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur. Anslaget förstärks därmed med 350 000 000 kronor. Enligt förslaget ska anslaget få användas för utgifter för insatser för skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande och restaurering av biologisk mångfald och insatser för friluftsliv. Anslaget ska särskilt få användas för utgifter för skötsel av skyddade områden, naturvårdsförvaltning och fastighetsförvaltning, för artbevarande och viltförvaltning och i samband med skötsel och övrig förvaltning av värdefull natur.

Enligt förslaget bemyndigas regeringen att under 2015 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 000 000 kronor 2016–2021.

Motionerna

Enligt den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 1 i denna del bör anslaget minskas med 350 000 000 kronor.

I kommittémotion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen (SD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget förstärks med 50 000 000 kronor. Motionären anser att arealerna av skyddade områden har expanderat kraftigt, men att skötseln av dessa inte har prioriterats i tillräcklig grad.

1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 603 018 000 kronor till anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden för 2015. Anslaget ökas därmed med 170 000 000 kronor jämfört med 2014.

Enligt förslaget ska anslaget få användas för utgifter för att inventera, undersöka och åtgärda förorenade områden som behöver saneras och efterbehandlas samt för att ta fram prioriteringsunderlag. Anslaget ska även få användas för utgifter för att åtgärda saneringsobjekt som är särskilt angelägna ur risksynpunkt och för akuta saneringsinsatser. Anslaget ska vidare få användas för utgifter för att inventera om det förekommer objekt som förorenats av en statlig organisation som inte längre finns kvar, och i så fall genomföra ansvarsutredningar och nödvändiga undersökningar av dessa. Anslaget ska även få användas för utgifter för omhändertagande av historiskt radioaktivt avfall från icke-kärnteknisk verksamhet.

Slutligen föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 040 000 000 kronor 2016–2024.

Motionerna

Enligt den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 1 i denna del bör anslaget minskas med 183 000 000 kronor.

I motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen (SD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget förstärks med 50 000 000 kronor eftersom saneringen av förorenade områden är eftersatt. Motionären menar att saneringen av förorenade områden är ett miljömål som anses svårt att uppnå i tid samtidigt som det är ett miljömål som vi har mycket goda möjligheter att påverka.

Enligt motion 2014/15:1060 av Betty Malmberg och Finn Bengtsson (båda M) bör arbetet med att sanera och efterbehandla förorenade områden ha hög prioritet och bedrivas effektivt.

I motion 2014/15:1159 av Tomas Eneroth (S) uppmärksammas behovet av att sanera förorenade markområden i närheten av småländska glasbruk. Enligt motionären innehåller de stora glasdeponier som finns kring bruken sedan 1800-talet höga halter av bl.a. arsenik, kadmium och bly, vilket utgör ett mycket allvarligt miljöproblem som hindrar utvecklingen av Glasriket som turistdestination.

Kompletterande uppgifter

I propositionen redovisas att Naturvårdsverket i december 2013 lämnade förslag på etappmål för efterbehandling av förorenade områden. Det föreslagna målet anger en takt för saneringen av de allra mest förorenade områdena, de som tydligast utgör en risk för människors hälsa och miljö.

Naturvårdsverket föreslår en precisering under miljökvalitetsmålet Giftfri miljö som lyder: "Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa och miljön" (Naturvårdsverket rapport NV-00336-13, Förslag till etappmål för efterbehandling av förorenade områden).

Syftet med etappmålet har varit att ange en ambitionsnivå som bidrar till att öka takten i arbetet med att efterbehandla förorenade områden. Efterbehandlingsåtgärder som sker tidigt bidrar till att minska risker för människors hälsa och miljön samtidigt som skadekostnaderna begränsas på kortare sikt och för framtida generationer. Avsikten är också att uppmuntra användandet av alternativ teknik, i stället för den dominerande metoden med schaktning och deponering utan föregående behandling av massorna. På så sätt kan etappmålet också bidra till att minska målkonflikten med miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. Att använda alternativ teknik kan bidra till att minska utsläpp från schaktningar och transporter och till att effektivisera efterbehandlingsarbetet.

Enligt Naturvårdsverkets rapport finns det omkring 80 000 potentiellt förorenade områden i Sverige. Av dessa områden bedöms 1 220 vara allvarligt förorenade och medföra potentiellt mycket stor risk, s.k. riskklass 1-områden. Ytterligare ca 13 800 områden uppskattas finnas i riskklass 2 (stor risk). När det gäller antalet områden föreligger större osäkerheter i riskklass 2 än i riskklass 1. Kvalitetssäkring av antalet områden pågår.

Förslagen till etappmålet för efterbehandling av förorenade områden innebär att

- minst 25 procent av områdena med mycket stor risk för människors hälsa eller miljön är åtgärdade 2025
- minst 15 procent av områdena med stor risk för människors hälsa eller miljön är åtgärdade 2025
- användningen av annan teknik än schaktning följt av deponering, utan föregående behandling av massorna, har ökat 2020.

Som ett övergripande mål föreslår Naturvårdsverket att 2050 ska alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön vara åtgärdade.

Enligt Miljödepartementet har Naturvårdsverkets förslag remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

1:5 Miljöforskning

Propositionen

Regeringen föreslår att 75 990 000 kronor anvisas anslaget 1:5 Miljöforskning för 2015. För finansiering av investeringskostnader för ett nytt forsknings- och undersökningsfartyg föreslår regeringen att anslaget minskas med 6 miljoner kronor 2015. Finansieringen av det nya forsknings- och undersökningsfartyget redovisas under anslaget 1:24 Sveriges lantbruksuniversitet.

Anslaget ska enligt förslaget få användas för utgifter för miljöforskning främst till stöd för arbete med miljökvalitetsmålen, miljöbalken och underlag för internationellt förhandlingsarbete. Anslaget ska även få användas för utgifter för statens andel av den forskning som bedrivs samfinansierat med näringslivet vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

Slutligen föreslås att regeringen bemyndigas att under 2015 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2016–2018.

Motionen

I den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP och KD) yrkande 16 framförs att en noggrann mätning och uppföljning av miljötillståndet i svenska hav och vatten är nödvändigt för att få tillräcklig kunskap om halterna av skadliga ämnen i dricksvatten och fiskbestånd. Motionärerna vill därför förbättra miljöövervakningen av vatten- och havsmiljön och satsa på ett nytt forskningsfartyg.

1:6 Kemikalieinspektionen

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 209 052 000 kronor för 2015 till anslaget 1:6 Kemikalieinspektionen. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 10 000 000 kronor per år för den nationella prövningen av bekämpningsmedel. Enligt förslaget ska anslaget få användas för Kemikalieinspektionens förvaltningsutgifter. Anslaget ska även få användas för utgifter för bidrag till verksamheter som främjar handlingsplanen för en giftfri vardag, som Kemikalieinspektionen ansvarar för. Anslaget ska även få användas för utgifter för statsbidrag till Internationella kemikaliesekretariatet. Anslaget ska vidare få användas för utgifter för att täcka ett eventuellt underskott i prövningsverksamheten inom det svenska rapportörsprogrammet (SERP) rörande riskbedömning av befintliga och nya verksamma ämnen i bekämpningsmedel. Anslaget ska få användas för utgifter för att betala Livsmedelsverkets och Statens jordbruksverk för nationell prövning av växtskyddsmedel och biocidprodukter.

Motionen

I motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen (SD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget förstärks med 27 000 000 kronor eftersom myndigheten inte har tillräckliga resurser för handläggning och godkännande av nya växtskyddsmedel och biocidprodukter.

1:7 Avgifter till internationella organisationer

Propositionen

Regeringen föreslår att 183 131 000 kronor anvisas anslaget 1:7 Avgifter till internationella organisationer för 2015. Anslaget benämndes tidigare 1:7 Internationellt miljösamarbete. Anslaget föreslås få användas för utgifter för medlemsavgifter och stöd till internationella organisationer.

1:8 Supermiljöbilspremie

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 100 000 000 kronor för 2015 till anslaget 1:8 Supermiljöbilspremie. Anslaget föreslås öka med 100 000 000 kronor 2015 i avvaktan på ett införande av ett system där mer miljöanpassade fordon premieras, ett s.k. bonus–malus-system. Anslaget föreslås få användas för utgifter för supermiljöbilspremierna, dvs. utgifter för bidrag till fysiska och juridiska personer som har förvärvat en ny supermiljöbil.

Motionerna

I den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget förstärks med 115 000 000 kronor. Motionärerna vill vidare införa ett system där mer miljöanpassade fordon premieras vid inköpstillfället genom en bonus, medan fordon med höga utsläpp av koldioxid får högre fordonsskatt, ett s.k. bonus–malus-system. Ett sådant system ska finnas på plats senast den 1 januari 2017 (yrkande 8). I avvaktan på att det träder i kraft vill motionärerna förlänga och förstärka supermiljöbilspremierna (yrkande 9).

Även i partimotion 2014/15:2461 av Annie Lööf m.fl. (C) förordas dels att ett bonus–malus-system för personbilar införs (yrkande 2), dels att supermiljöbilspremierna förlängs tills systemet är infört (yrkande 3).

I samma motion yrkande 5 framhålls att man behöver ta fram en modell för miljöpremier för klimatsmarta bussar och lastbilar eftersom det behövs styrmedel för att fasa in miljövänligare lastbilar.

Även i motion 2014/15:279 av Anders Åkesson och Rickard Nordin (båda C) anförs att i Sverige behöver man arbeta för att få världens mest miljöanpassade lastbilspark. Detta bör uppmuntras genom att införa en miljölastbilspremie för köp av de mest miljövänliga lastbilarna, vilket bör kombineras med en premie för dem som tankar miljövänligt bränsle.

1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 219 104 000 kronor för 2015 till anslaget 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. Anslaget

föreslås få användas för Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts (SMHI) förvaltningsutgifter.

1:10 Klimatanpassning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 165 000 000 kronor för 2015 till anslaget 1:10 Klimatanpassning. Anslaget föreslås således att öka med 50 000 000 kronor i syfte att stärka klimatanpassningsarbetet. Enligt förslaget ska anslaget få användas för utgifter för klimatanpassning, t.ex. förebyggande och kunskapshöjande insatser samt utredningar för att förebygga och begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar. Anslaget ska även få användas för de administrativa utgifter som insatserna medför.

Slutligen föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2016–2018.

Motionerna

I den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP och KD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget minskas med 50 000 000 kronor.

Enligt motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del bör anslaget minska med 40 000 000 kronor. Motionärerna anser att det finns anledning att reducera denna kostnadspost eftersom det är osäkert hur sårbart Sverige är för klimatförändringar och i vilken utsträckning exempelvis inträffade översvämningar beror på klimatförändringar. Motionärerna är även tveksamma till kunskapshöjande insatser i statens regi.

1:11 Inspire

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 20 000 000 kronor för 2015 till anslaget 1:11 Inspire. Enligt förslaget ska anslaget få användas för utgifter för att samordna det fortsatta arbetet med att genomföra Inspiredirektivet i svensk lagstiftning. Anslaget ska även få användas för kostnader för en webbplats med en nationell portal för geodata och för merkostnader som följer av direktivet.

1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 741 565 000 kronor för 2015 till anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö. Anslaget tillförs därmed

75 000 000 kronor, bl.a. i syfte att snabbare nå de havs- och vattenrelaterade miljö kvalitetsmålen.

Enligt förslaget ska anslaget få användas för insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer. Anslaget ska även få användas för statsbidrag, medfinansiering av EU-medel, medlemskap i internationella organisationer och för utvärdering av ovan angivna insatser och åtgärder.

Slutligen föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:12 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 215 000 000 kronor 2016 och 2017.

Motionerna

I den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP och KD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget minskas med 75 000 000 kronor.

I motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget förstärks med 250 000 000 kronor. Östersjön har enligt motionärerna stor betydelse för vår närmiljö och för vissa av våra näringar. Motionärerna anser att Sverige bör ta ett stort ansvar för att förbättra miljösituationen i Östersjön och även att miljösituationen i Kattegatt behöver förbättras.

Kompletterande uppgifter

Miljömålsberedningens betänkande Med miljömålen i fokus – hållbar användning av mark och vatten (SOU 2014:50) presenterades i juni 2014. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 183 000 000 kronor för 2015 till anslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar. Anslaget ökas därmed med 50 000 000 kronor i syfte att Sverige ska kunna bidra till en teknikomställning och en hållbar utveckling i låg- och medelinkomstländer.

Enligt förslaget ska anslaget få användas för insatser för internationella klimatinvesteringar som syftar till att uppfylla det svenska etappmålet för begränsad klimatpåverkan till 2020 och internationella klimatåtaganden. Insatserna kan vara att delta i, förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla projekt och metoder för gemensamt genomförande (JI) och mekanismen för ren utveckling (CDM) under Kyotoprotokollet till FN:s ramkonvention för klimatförändringar (klimatkonventionen) samt liknande marknadsbaserade flexibla mekanismer. Av samma skäl ska anslaget få användas för förvärv av utsläppsutrymme. Anslaget ska även få användas för utveckling av EU:s system för handel med utsläppsrätter och utsläppsutrymme inom ramen för

EU:s bördefördelningsbeslut (406/2009) samt för övervakning av internationell utsläppshandel. Anslaget ska vidare få användas för utgifter för den internationella transaktionsförteckningen (ITL) för registerhållning av transaktioner av s.k. Kyotoenheter samt för klimatkompensering av Regeringskansliets flygresor utanför EU. Utsläppsminskningsenheter som förvärvas för klimatkompensering föreslås få annulleras.

Slutligen föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 700 000 000 kronor 2016–2022.

Motionerna

Enligt den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP och KD) yrkande 12 bör de svenska klimatinvesteringarna i andra länder förstärkas. Det gäller t.ex. resurserna till projekt inom mekanismen för ren utveckling (CDM) som dessutom bidrar till anpassningsfonden under Kyotoprotokollet. I motionen framförs även att Sverige bör fortsätta att driva på för kompletterande insatser vid sidan av klimatförhandlingarna.

Enligt motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del bör anslaget minska med 88 000 000 kronor. Motionärerna anser att även om arbetet med att minska utsläppen av koldioxid med fördel drivs internationellt, är den kontinuerliga höjningen av budgeten på detta område inte försvarbar.

1:14 Internationellt miljösamarbete

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 33 900 000 kronor för 2015 till anslaget 1:14 Internationellt miljösamarbete. Enligt förslaget ska anslaget i huvudsak få användas för utgifter för internationellt miljö- och klimatsamarbete, och för utgifter för kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland. Anslaget ska få användas för utgifter för långsiktigt samarbete med länder av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet. Anslaget ska även få användas för utgifter för projekt som stöder Arktiska rådets verksamhet och för projekt som stöder verksamhet inom Barentsrådet, samt inom Östersjöstaternas råd (CBSS). Anslaget ska slutligen få användas för utgifter för tillskott till miljöutvecklingsfonden inom Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO).

Enligt förslaget bemyndigas regeringen att under 2015 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 23 000 000 kronor 2016–2019.

1:15 Hållbara städer

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 80 000 000 kronor för 2015 till anslaget 1:15 Hållbara städer. Anslagsnivån styrs av stöd som tidigare har beslutats inom ramen för satsningen på hållbara städer. Enligt förslaget ska anslaget få användas för utgifter för att stödja utvecklingen av hållbara städer. Stödet avser ny- och ombyggnadsåtgärder inom en särskild stadsdel, ett särskilt bostadsområde eller kvarter som bidrar till integrerade lösningar för en hållbar stadsutveckling. Anslaget ska även få användas för utgifter för administration och utvärdering.

1:16 Skydd av värdefull natur

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 1 375 000 000 kronor för 2015 till anslaget 1:16 Skydd av värdefull natur. Regeringen anser att det behövs omfattande insatser och åtgärder för att skydda värdefulla områden och anslaget ökas därför med 640 000 000 kronor.

Anslaget föreslås få användas till utgifter för skydd och bevarande av värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv. Anslaget ska särskilt få användas för

- ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken inom Naturvårdsverkets ansvarsområde
- utgifter för förvärv samt avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden
- utgifter i samband med säkerställande av värdefulla naturområden
- statsbidrag till kommuner och kommunala stiftelser för skydd av värdefulla naturområden.

Enligt förslaget bemyndigas regeringen att under 2015 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 45 000 000 kronor 2016–2064.

Motionerna

I den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP och KD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget minskas med 660 000 000 kronor.

Enligt motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del bör anslaget minska med 567 000 000 kronor. Motionärerna anför att Sverigedemokraterna vill bevara värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv, men satsa på skötsel framför kraftig expansion. Enligt motionärerna behövs även en djupare analys av vilka konsekvenser regeringens extraordinära utgiftsökning får för skogsbruket och landsbygden.

1:17 Havs- och vattenmyndigheten

Propositionen

Regeringen föreslår att 227 974 000 kronor anvisas anslaget 1:17 Havs- och vattenmyndigheten för 2015. Regeringen föreslår att anslaget ökas med 20 000 000 kronor 2015 för att ge Havs- och vattenmyndigheten förutsättningar att hantera föreslagna satsningar inom området havs- och vattenmiljö. Anslaget föreslås få användas för Havs- och vattenmyndighetens förvaltningsutgifter.

Motionerna

I den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP och KD) yrkande 1 i denna del föreslås att anslaget minskas med 20 000 000 kronor.

Enligt motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del bör anslaget höjas med 22 000 000 kronor. För att öka ambitionsnivån för vattenmiljön föreslår motionärerna mer offensiva satsningar på åtgärder via Havs- och vattenmyndigheten.

1:18 Klimatinvesteringar i kommuner och regioner

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 200 000 000 kronor för 2015 till anslaget 1:18 Klimatinvesteringar i kommuner och regioner. Anslaget är nytt. Anslaget föreslås få användas för klimatinvesteringar i kommuner och regioner. Anslaget föreslås även få användas för utgifter för myndigheters arbete för detta ändamål.

Enligt förslaget bemyndigas regeringen att under 2015 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2016–2018.

Motionerna

I den gemensamma partimotionen 2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP och KD) yrkande 1 i denna del avvisas regeringens förslag till nytt anslag. I motionen föreslås att anslaget minskas med 200 000 000 kronor. Motionärerna anför att regeringen vill återinföra det kritiserade Klimp-bidraget i ny form, för att främja lokala klimatinvesteringar. Det är bättre att satsa på investeringar i klimatåtgärder med en större, dokumenterad effekt.

Även i motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del avvisas det föreslagna nya anslaget och det bör enligt motionen därför minskas med 200 000 000 kronor. Motionärerna anser att nyttan av regeringens satsning är högst oklar och att eftersom Sverige ligger långt framme på klimatområdet finns det dessutom tills vidare skäl att förhålla sig kritisk till stora utgiftsökningar på detta område.

Enligt motion 2014/15:1465 av Sofia Arkelsten (M) yrkande 1 bör det säkerställas att det nya systemet för statliga miljöbidrag till kommuner är både kostnadseffektivt och ger god miljönytta. Systemet får inte leda till oproportionerligt stora utgifter för administration i förhållande till klimatnyttan (yrkande 3). Det bör även säkerställas att systemet inte bryter mot EU:s statsstödsregler (yrkande 2). Vidare krävs en tydlig, kontinuerlig uppföljning och utvärdering av det nya systemet för statliga miljöbidrag till kommuner (yrkande 4). Motionären påpekar att idén om ett stöd för lokala klimatinvesteringar har testats förr, men att stödet kritiserades av flera anledningar.

Kompletterande uppgifter

Sedan 2008 har samtliga länsstyrelser i uppgift att strategiskt samordna och leda det regionala arbetet med att nå miljökvalitetsmålen och förverkliga politiken för minskad klimatpåverkan och energiomställning, bl.a. genom att utveckla och genomföra regionala klimat- och energistrategier och stödja kommunernas klimat- och energiarbete.

2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 55 513 000 kronor för 2015 till anslaget 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader. Anslaget föreslås få användas för de förvaltningsutgifter som Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har.

Motionen

Enligt motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del bör anslaget höjas med 6 000 000 kronor. Sverigedemokraterna vill stärka forskningsanslaget för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) och ser därför behov av att även täcka administrativa kostnadsökningar genom förvaltningsanslaget.

Kompletterande uppgifter

I propositionen föreslås att anslaget att ökas med 3 000 000 kronor för 2015 för att Formas ska få bättre förutsättningar att utföra sina uppgifter.

2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar 639 863 000 kronor för 2015 till anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning. Anslaget föreslås få användas för utgifter för stöd till forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande. Anslaget föreslås också få användas för projektrelaterade kostnader. Enligt förslaget bemyndigas regeringen att under 2015 för anslaget ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 600 000 000 kronor 2016–2021.

Motionen

Enligt motion 2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 1 i denna del bör anslaget öka med 70 000 000 kronor. Motionärerna anser att Sverige behöver stärkas som kunskaps- och forskningsnation i områden knuta till miljö och areella näringar och att Formas är en viktig aktör i detta arbete.

Kompletterande uppgifter

Inom utgiftsområdet finns tre forskningsfinansiärer: Formas som stöder den långsiktiga miljöforskningen, Naturvårdsverket som stöder forskning i huvudsak till stöd för miljökvalitetsmålen och Mistra som stöder den mer åtgärdsinriktade miljöforskningen.

Utskottets ställningstagande

Utgångspunkter

Riksdagen fastställde genom ett beslut den 3 december 2014 om utgiftsramar för budgetens utgiftsområden (utg.omr. 20, bet. 2014/15:FiU1, rskr. 2014/15:29) utgiftsramen för utgiftsområde 20. Denna ram är styrande för riksdagens fortsatta behandling av anslagen.

Regeringen har på intäktssidan större ramar än de som riksdagen nu har fastställt. Anledningen till detta är stora skattehöjningar på framför allt tre områden: höjda arbetsgivaravgifter för unga, särskild löneskatt för personer som har fyllt 65 år och höjda inkomstskatter. Eftersom dessa skattehöjningar på arbete inte har accepterats leder detta till lägre intäkter och därmed till att en lägre ram för utgiftsområdet har fastställts.

Utgångspunkten för utskottets anslagsförslag är att Sverige är och ska fortsätta att vara ett grönt föregångsland. Att åstadkomma ett gott livsklimat för människor, djur och natur är en central politisk uppgift. De klimat- och miljöutmaningar som vårt samhälle står inför vill vi möta med åtgärder som bygger på kunskap, bästa tillgängliga teknik och vad som är samhälls-ekonomiskt effektivt. Tillväxt är en förutsättning för att vi ska kunna komma

till rätta med världens utmaningar på miljö- och klimatområdet. Mot denna bakgrund föreslår utskottet en annan fördelning av anslag för utgiftsområde 20 än i förslaget i propositionen. Utskottets förslag till anslag för 2015 fullföljer den politik som har förts under de senaste mandatperioderna. Utskottet utgår därför i hög grad från 2014 års nivåer på anslagen inom utgiftsområde 20. År 2014 uppgår anslagen inom utgiftsområdet till 5 155 997 000 kronor². Utskottets förslag innebär att 5 341 118 000 kronor anvisas till utgiftsområde 20 för 2015. Nedan redovisas utskottets anslagsfördelning m.m. inom utgiftsområdet.

1:1 Naturvårdsverket

Utskottet avvisar den föreslagna höjningen av anslagen 1:3 Åtgärder för värdefull natur och 1:16 Skydd av värdefull natur. Därmed utökas inte Naturvårdsverkets arbetsuppgifter som förutsetts. Detta innebär att anslaget 1:1 bör uppgå till 378 259 000 kronor, vilket kan jämföras med anslaget för 2014 som uppgår till 377 231 000 kronor.

1:2 Miljöövervakning m.m.

Utskottet konstaterar att miljöövervakning är en viktig förutsättning för att bedöma tillståndet i miljön. Nivån på anslaget under det innevarande budgetåret är enligt utskottets bedömning väl avvägd, och anslaget bör således uppgå till 281 214 000 kronor. Därmed avvisas den höjning av anslaget som föreslås av regeringen. Det är angeläget att förbättra miljöövervakningen av vatten- och havsmiljön. Utskottet anser därför att anslaget 1:24 inom utgiftsområde 23 ska tillföras medel för att möjliggöra en satsning på ett nytt forskningsfartyg.

1:3 Åtgärder för värdefull natur

Utskottet avvisar den höjning av anslaget som föreslås av regeringen. Under förra mandatperioden förstärkte alliansregeringen arbetet med biologisk mångfald och ekosystemtjänster genom att besluta om bl.a. tio nya etappmål. Dessa är tillsammans med övriga åtgärder viktiga steg för att bevara värdefull natur. Skogsstyrelsen konstaterar också att de frivilliga avsättningarna av skyddsvärd skog som skogsägare gjort är nära dubbelt så stora som man tidigare har beräknat. Utskottet anser att bekämpning av översvämningsmygg är angelägen och ska stödjas även fortsättningsvis.

Utskottet konstaterar att 2014 års anslag uppgår till 636 535 000 kronor. Utskottet föreslår att riksdagen anvisar 649 535 000 kronor till anslaget för 2015, vilket är en förstärkning i förhållande till det innevarande budgetåret.

²Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2014 och förslag till ändringar i samband med proposition 2014/15:1.

1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Utskottet anser att sanering och återställning av förorenade områden är angeläget. Huvudansvaret för detta bör i första hand ligga på den verksamhetsutövare som förorenar och i sista hand på skattebetalarna i enlighet med den s.k. polluter pays-principen. Enligt utskottet är den nuvarande anslagsnivån väl anpassad för den berörda verksamheten. Därmed avvisas den höjning av anslaget som föreslås av regeringen. Utskottet anser därför att anslaget bör uppgå till 420 018 000 kronor.

1:8 Supermiljöbilspremien

Enligt utskottet är en av de viktigaste uppgifterna inom miljöområdet att skynda på omställningen av den svenska fordonsflottan till mer energieffektiva fordon med mycket låga utsläpp av koldioxid. Mot denna bakgrund anser utskottet att anslaget bör förstärkas med 115 000 000 kronor i förhållande till förslaget i propositionen. Anslaget bör därmed uppgå till 215 000 000 kronor. Anslaget ska vidare disponeras så att de som under 2014 köpt en bil som uppfyller kraven ska kunna få ersättning från anslaget för 2015. Regeringen aviserar i propositionen en förändring av regelverket om supermiljöbilspremien men anger inte hur en sådan kommer att vara utformad. Det skapar osäkerhet för branschen och riskerar att bromsa omställningen av fordonsflottan till mer miljövänliga alternativ. Utskottet avvisar en sådan förändring. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att tillräckliga medel avsätts för att förlänga och förstärka supermiljöbilspremien i dess nuvarande utformning, i avvaktan på att ett nytt system, ett s.k. bonus–malus-system, som kan ersätta supermiljöbilspremien utformas och införs. Utskottet vill införa ett bonus–malus-system där mer miljöanpassade fordon premieras vid inköpstillfället genom en bonus, medan fordon med höga utsläpp av koldioxid får högre fordonsskatt. Regeringen delar den uppfattningen. Enligt utskottets mening ska ett sådant system införas senast den 1 januari 2017.

1:10 Klimatanpassning

Klimatanpassning bör ingå som en integrerad del i all planering och berörda sektorer, och inte ses som en separat verksamhet. Utskottet föreslår att anslaget ska uppgå till 115 000 000 kronor. Enligt utskottets mening är detta en väl avvägd nivå. Därmed avvisar utskottet den höjning av anslaget som föreslås av regeringen.

1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Sverige har minskat utsläppen av kväve och fosfor mer än något annat land runt Östersjön under det senaste decenniet. Utskottet anser att det är angeläget att arbetet för en ren Östersjö och friska vattendrag i hela Sverige fortsätter med oförminskad kraft. Utskottet anser även att det är viktigt att åtgärderna inte leder till att svenska utsläpp flyttar utomlands. Sverige ska vara

pådrivande i havsmiljöarbetet, mot övergödning, giftiga utsläpp och nedskräpning, både regionalt och internationellt. En bra miljö i våra hav och vatten är också viktigt för flera näringar, t.e.x. turismen och fisket. Östersjöns och Västerhavets fiskbestånd ska vara livskraftiga, och man ska utan oro kunna äta den fisk som fiskas. Alliansregeringen satsade särskilt på det marina skyddet och åtog sig att till 2020 skydda och bevara de 10 procent av Sveriges marina områden som är mest värdefulla. Under alliansregeringen fick Sverige även sin första marina nationalpark. Det är enligt utskottet viktigt att satsningarna på havsmiljön fullföljs. Utskottet föreslår att 666 565 000 kronor anvisas till anslaget. Därmed avvisar utskottet den höjning av anslaget som föreslås av regeringen.

1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar – anslagsvillkor

Utskottet anser att Sverige ska vara pådrivande i det internationella klimatarbetet för att åstadkomma ett ambitiöst globalt klimatavtal där de största utsläppsländerna tar ett betydande ansvar. Vidare anser utskottet att Sverige och EU har en skyldighet gentemot utvecklingsländerna att bidra till deras klimatanpassning och utsläppsminskningar. Det ger positiva effekter för hållbar utveckling, inte minst tekniköverföring och kapacitetssupplegning, och ökar möjligheterna att nå klimatmålen på ett kostnadseffektivt sätt. Sverige bör därför fortsätta att förstärka de svenska klimatinvesteringarna i andra länder.

I likhet med förslaget i propositionen föreslår utskottet att anslaget ska uppgå till 183 000 000 kronor, men utskottet anser att 50 000 000 kronor av anslaget bör avsättas till projekt inom mekanismen för ren utveckling (CDM). Förutom att CDM-projekten stöder utvecklingsländernas utsläppsminskningar och investeringar i ny teknik och konkret bidrar till hållbar utveckling, går 2 procent av alla utsläppsminskningssenheter till anpassningsfonden under Kyotoprotokollet. Sverige bör även fortsätta att driva på för kompletterande insatser vid sidan av klimatförhandlingarna. Till exempel bör den internationella koalitionen som Sverige varit med och startat, som syftar till att begränsa kortlivade klimatgaser som sot och metan i atmosfären, öka sina insatser. Sverige ska också arbeta för en global utsläppsmarknad och ett globalt pris på koldioxidutsläpp.

1:16 Skydd av värdefull natur

Utskottet anser att anslaget för det innevarande året är väl avvägt. Utskottet föreslår att 715 000 000 kronor anvisas till anslaget, och därmed avvisas regeringens förslag om en höjning av anslaget.

1:17 Havs- och vattenmyndigheten

Utskottet konstaterar att pågående arbete för att skydda hav och vatten gett goda resultat och bör fortsätta. Som framgått ovan anser utskottet att det inte finns anledning att höja anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö. Det

innebär att uppgifterna för Havs- och vattenmyndigheten inte förändras och därmed behövs inte heller den höjningen som regeringen föreslår av förvaltningsanslaget 1:17. Utskottet anser således att anslaget för det innevarande budgetåret är väl avvägt, och därför bör 207 974 000 kronor anvisas till anslaget.

1:18 Klimatinvesteringar i kommuner och regioner

Utskottet anser att det föreslagna anslaget för att främja lokala klimatinvesteringar riskerar att leda till ökad administrativ börda med få konkreta resultat. Utvärderingar av liknande program har visat att de sällan leder till effektiva utsläppsminskningar då pengarna i hög utsträckning går till projekt som hade genomförts även utan stödsystemet. De har dessutom haft dålig kostnadseffektivitet och höga administrationskostnader. Utskottet avvisar därför förslaget att införa ett nytt anslag. Därmed utgår förslaget om att tillföra ett sådant anslag 200 000 000 kronor.

Övriga anslag och ändamål för anslagen

När det gäller övriga anslag, dvs. 1:5 Miljöforskning, 1:6 Kemikalieinspektionen, 1:7 Avgifter till internationella organisationen, 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, 1:11 Inspire, 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar, 1:14 Internationellt miljösamarbete, 1:15 Hållbara städer, 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader, 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning gör utskottet samma bedömning som regeringen om fördelningen av medel inom utgiftsområdet.

I detta sammanhang bör nämnas att vissa anslagsförslag samtidigt innebär förstärkningar eller att satsningar kan fortsätta med oförminskad kraft. Detta gäller exempelvis forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande och en giftfri miljö. Därmed förstärker utskottet anslagen 2:1 med 3 288 000 kronor och 2:2 med 22 700 000 kronor i förhållande till 2014 års nivå. I tidigare underlag saknas dock en minskning på 7 000 000 kronor av anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande i förhållande till regeringens förslag.

Att åstadkomma en giftfri miljö är enligt utskottets mening en av huvudprioriteringarna i miljöpolitiken. Det är angeläget att säkerställa att produkter på marknaden inte skadar människor och miljö, i synnerhet produkter som barn omger sig med. Sverige bör också verka för att EU ökar takten när det gäller att begränsa användningen av eller fasa ut särskilt farliga ämnen så som hormonstörande ämnen, kvicksilver och bromerade flamskyddsmedel.

Med undantag för anslagen 1:3, 1:8 och 1:13 föreslår utskottet ingen förändring i förhållande till regeringens förslag av ändamålen för anslagen inom utgiftsområdet.

Sammanfattning av utskottets förslag

Utskottet vill hänvisa till de kompletterande uppgifter som utskottet har lämnat om de berörda anslagen i detta betänkande.

Med det ovan anförda tillstyrker utskottet de anslag m.m. som föreslås i motionerna 2014/15:2461 (C) yrkandena 2 och 3 och 2014/15:2981 (C, M, FP och KD) yrkandena 1, 8, 9, 12 och 16 för budgetåret 2015 inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. När det gäller motion 2014/15:2981 (C, M, FP och KD) yrkande 1 föreslår utskottet dock, som ovan nämnts, en minskning av anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande med 7 000 000 kronor. Utskottets förslag i anslagsdelen framgår av bilaga 3 till detta betänkande.

När det gäller övriga anslag gör utskottet samma bedömning som regeringen om fördelningen av medel på anslagen inom utgiftsområdet. Utskottet tillstyrker därmed i övrigt proposition 2014/15:1 när det gäller utgiftsområde 20 punkterna 2–13.

Övriga motionsyrkanden som behandlas i detta avsnitt avstyrks.

Annultering av överskott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lämnar det bemyndigande som regeringen har begärt om att annullera det överskott av tilldelat utsläppsutrymme från Kyotoprotokollets första åtagandeperiod som Sverige förfogar över och som inte behövs för avräkning mot Sveriges åtagande under Kyotoprotokollets första åtagandeperiod 2008–2012.

Jämför reservation (SD) och motivreservation (M, C, FP, KD).

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att annullera det överskott av tilldelat utsläppsutrymme från Kyotoprotokollets första åtagandeperiod som Sverige förfogar över och som inte behövs för avräkning mot Sveriges åtagande under Kyotoprotokollets första åtagandeperiod 2008–2012. Eftersom Sverige har minskat utsläppen av växthusgaser mer än vad Sverige har åtagit sig under den första åtagandeperioden av Kyotoprotokollet till FN:s ramkonvention om klimatförändringar (klimatkonventionen), har ett överskott av utsläppsutrymme uppstått. En slutlig beräkning av överskottets exakta storlek och avräkningen mot Sveriges åtagande sker i enlighet med protokollets regler först inför den s.k. avräkningsperioden, som preliminärt ska vara genomförd senast 2015. Syftet med annulleringen är att bidra till en ökad global ambition för utsläppsminskningar. Mot bakgrund av den begränsade efterfrågan och stora tillgången av utsläppsutrymme samt avsaknaden av en fungerande marknad för detta, bedömer regeringen att det inte går att ange

något ekonomiskt värde för det svenska överskottet av tilldelat utsläppsutrymme.

Kompletterande uppgifter

Riksdagen uppmanade 2010 regeringen att underställa riksdagen frågan om hur det samlade överskottet av utsläppsrätter skulle hanteras (bet. 2009/10: MJU21, rskr. 2009/10:223). Regeringen skulle i detta sammanhang återkomma till riksdagen med sina bedömningar och förslag i frågan. Utskottet förutsatte vidare att regeringen skulle återkomma till riksdagen med uppgifter om det svenska överskottet av utsläppsrätter inklusive uppskattat värde för dessa.

Utskottets ställningstagande

För att bidra till en ökad global ambition för utsläppsminskningar till 2020 anser utskottet att det är politiskt motiverat att det svenska överskottet av tilldelat utsläppsutrymme ska annulleras. Det bästa sättet att garantera att gjorda utsläppsminskningar faktiskt blir bestående är att annullera överskottet av utsläppsrätter. Genom att annullera utsläppsrätterna anser utskottet att Sverige sänder en tydlig signal om politiskt ansvar i klimatpolitiken. Utskottet tillstyrker förslaget om att annullera överskottet av tilldelat utsläppsutrymme från Kyotoprotokollets första åtagandeperiod.

Övriga motionsförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om miljömålssystemet.

Motionen

I motion 2014/15:1473 av Sofia Arkelsten (M) framhåller motionären att det är viktigt att bevara miljö kvalitetsmålen och säkerställa att de uppnås. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder som innefattar kostnader och en tidsplan för att klara miljö kvalitetsmålen (yrkande 1). En viktig del i miljömålssystemet är de etappmål som är steg på vägen till att nå såväl generationsmålet som miljö kvalitetsmålen. Etappmålen har stor betydelsen för att premiера det arbete som läggs ned på att nå de långsiktiga målen och de behöver därför behållas (yrkande 2). Likaså är det viktigt att behålla Miljömålsberedningen för att säkerställa en långsiktighet i arbetet, en förankring i politiken och en möjlighet för riksdagen att påverka arbetet (yrkanden 3).

Kompletterande uppgifter

Av budgetpropositionen framgår att Naturvårdsverket gör bedömningen att enbart 2 av de 16 miljö kvalitetsmålen kommer att nås med den nuvarande politiken. Det krävs således avgörande åtgärder för att öka takten i arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen.

Dagens miljöutmaningar är i stora delar gränsöverskridande och arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen och generationsmålet förutsätter också att Sverige arbetar för en ambitiös miljöpolitik inom EU och internationellt. Enligt budgetpropositionen behöver man fortsätta att bedriva ett samarbete med länder som är av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet. Samarbetet kan också bidra till att internationella miljökonventioner, regelverk och policyåtgärder på miljö- och klimatområdet kan införlivas i samlarbetsländernas miljölagstiftning och samtidigt bidra till att uppfylla av miljö kvalitetsmålen. I propositionen framhålls vidare att Sverige kommer att fortsätta med att engagera sig i miljöarbetet inom FN:s miljöprogram Unep, genom bl.a. det årliga bidraget till Uneps miljöfond. Detta ligger även i linje med Sveriges politik för global utveckling (PGU), som är hela regeringens gemensamma ansvar.

En nationell miljö målssamordnare har utsetts för att bl.a. verka för att stärka samverkan med näringslivet för att ytterligare öka takten i arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen. Miljöövervakningen är ett kvitto på tillståndet i miljön och svarar på frågan om beslutade åtgärder får avsedd effekt. Miljöövervakningen ger t.ex. svar på vilka farliga ämnen som finns i människor och i miljön. Med en bättre övervakning av tillståndet i miljön ökar möjligheten att i tid upptäcka och förebygga risker för människors hälsa och miljön. Miljöövervakningen är central för att följa upp miljö kvalitetsmålen och för att ta fram underlag för nya miljöåtgärder och justera redan beslutade åtgärder. Resultaten från miljöövervakningen används också för internationell rapportering, speciellt enligt EU:s miljödirektiv.

I OECD:s granskning av den svenska miljöpolitiken uppmärksammas bl.a. vikten av effektiva administrativa styrmedel och att detta är en central del i Sveriges miljöarbete. Miljöbalken är en grundpelare i miljöarbetet och ett viktigt verktyg för att nå miljö kvalitetsmålen. Miljöbalken bör enligt propositionen även fortsatt utvecklas i den riktningen.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis konstaterar utskottet att miljö målssystemet är kärnan i den svenska miljöpolitiken. Riksdagen har beslutat om såväl generationsmålet som miljö kvalitetsmålen, vilket ger en långsiktighet och stabilitet i arbetet med att uppnå målen. Utskottet anser att det är av största vikt att bevara miljö kvalitetsmålen.

Utskottet noterar att Naturvårdsverket bedömer att endast 2 av de 16 miljö kvalitetsmålen kommer att uppnås med den nuvarande politiken. Utskottet beklagar detta förhållande och vill understryka att arbetet behöver

intensifieras. Enligt utskottet behöver många åtgärder vidtas för att målen ska kunna nås, och takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålen behöver öka. I sammanhanget vill utskottet nämna att frågan om utvecklingen av miljömålssystemet behandlades våren 2014 i betänkande 2013/14: MJU28 Svenska miljömål.

Utskottet konstaterar i likhet med vad som framgår av propositionen att det behövs ett internationellt engagemang för att miljökvalitetsmålen ska kunna nås. Dagens miljöutmaningar är i stora delar gränsöverskridande. Exempelvis påverkar utsläpp till luft och vatten i Sverige miljön i andra länder, och andra länders utsläpp påverkar tillståndet i miljön i Sverige. Utskottet anser i likhet med regeringen att samarbeten inom EU och internationellt är viktiga för att flera av miljökvalitetsmålen ska kunna nås.

När det gäller frågan om Miljömålsberedningen vill utskottet hänvisa till sin behandling av regeringens förslag om en ny målstruktur för miljömålsarbetet i betänkande 2009/10: MJU25. Utskottet välkomnade regeringens avsikt att tillsätta en parlamentarisk beredning med uppgift att ta fram beslutsunderlag med förslag till strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. Utskottet ansåg bl.a. att det var angeläget att etappmål inom miljömålssystemet blev föremål för politisk diskussion och förankring. Enligt utskottets bedömning var den politiska förankringen väsentlig för dels miljömålssystemets legitimitet, dels etappmålen utformning som i sin tur ligger till grund för de åtgärder som vidtas och uppföljningen av resultatet.

Utskottet konstaterar att den parlamentariska miljömålsberedningen på regeringens uppdrag tar fram förslag till strategier och etappmål. Detta sker i bred samverkan med samhällets aktörer, och enligt utskottet ger detta goda förutsättningar för en bred förankring av strategierna och etappmålen i enlighet med intentionerna. Detta innebär att utskottets uppfattning om Miljömålsberedningen således ligger fast.

Avslutningsvis vill utskottet framhålla att det är viktigt att regeringen och riksdagen får ett genomarbetat beslutsunderlag till stöd för sina beslut. Utskottet vill därför framhålla att det är positivt att genomförandet av miljöpolitiken löpande följs upp, utvärderas och granskas. Utöver de insatser som kommenteras i budgetpropositionen kan det tilläggas att utskottet regelbundet genomför uppföljningar inom sitt beredningsområde. I detta betänkande behandlas utskottets uppföljningar av dels stöd till lokala åtgärder mot övergödning, dels regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för utgiftsområde 20. För mer utförliga resonemang om utskottets syn på resultatet av vissa åtgärder som har vidtagits för att nå målen hänvisas till dessa avsnitt. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motion 2014/15:1473 (M) yrkandena 1–3 nu lämnas utan vidare åtgärd i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

Reservationer

1. Bemyndigande om annullering av överskott, punkt 4 (SD)

av Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår proposition 2014/15:1 utgiftsområde 20 punkt 1.

Ställningstagande

Riksdagen bör avslå regeringens förslag om att riksdagen ska bemyndiga regeringen att annullera det överskott av tilldelat utsläppsutrymme från Kyotoprotokollets första åtagandeperiod som Sverige förfogar över men som inte behövs för avräkning mot Sveriges åtagande under Kyotoprotokollets första åtagandeperiod 2008–2012.

2. Bemyndigande om annullering av överskott, punkt 4 – motiveringen (M, C, FP, KD)

av Lena Ek (C), Ulf Berg (M), Johan Hultberg (M), Åsa Coenraads (M), Gunilla Nordgren (M), Fredrik Malm (FP) och Magnus Oscarsson (KD).

Ställningstagande

Vid FN:s klimatförhandlingar i Doha 2012 gjordes en frivillig överenskommelse mellan en grupp länder, som förbundit sig att leva upp till Kyotoprotokollet, att inte köpa överblivet utsläppsutrymme från första åtagandeperioden. Det var ett för klimatet oerhört viktigt beslut och ett beslut som bl.a. drevs fram av Sverige och den dåvarande regeringen. Det beslutet innebär att det i praktiken inte finns en marknad för utsläppsrätter från Kyotoprotokollets första åtagandeperiod och att Sveriges överskott därför inte har något värde och inte kan användas för ökade utsläpp från andra länder. En annullering av överskottet såsom den nuvarande regeringen föreslår har därför ingen egentlig påverkan på vare sig budgeten eller klimatet. Det viktiga beslutet för klimatet var det som togs i Doha.

Särskilda yttranden

1. Anslag inom utgiftsområde 20, punkt 3 (S, MP, V)

Matilda Ernkrans (S), Isak From (S), Maria Strömkvist (S), Jan-Olof Larsson (S), Stina Bergström (MP), Monica Haider (S), Jens Holm (V) och Marianne Pettersson (S) anför:

Sverige ska vara en global förebild, i vår utveckling, vår jämlikhet, vår jämställdhet och vårt ledarskap i klimatomställningen. Ett land som kännetecknas av alla människors lika värde, självförtroende, solidaritet och tron på att framtiden går att förändra. Sverige ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden. Där vi brygger över klyftor och där alla barn har möjligheter att förverkliga sin fulla potential. Vi kommer alltid att stå upp för ett öppet och humant samhälle!

Sverige befinner sig på flera viktiga områden i ett allvarligt läge. Arbetslösheten har bitit sig fast på höga nivåer. Överskott har vänts till underskott. Skolresultaten rasar och välfärden uppvisar stora brister. Klyftorna växer och ojämställdheten mellan kvinnor och män består. De sänkta klimatambitionerna och oviljan att med kraft ställa om till miljövänlig produktion riskerar vår natur, människors hälsa och Sveriges ekonomiska utveckling.

För tredje gången av tre möjliga efterlämnar en borgerlig regering stora hål i statens finanser. Ofinansierade skattesänkningar har bidragit till att underskotten i de offentliga finanserna har vuxit år efter år, även när konjunkturen stärkts. Överskottsmålet nås inte. Nu ska underskotten steg för steg pressas tillbaka, så att Sverige inte längre bryter mot det finanspolitiska ramverket. Därför finansieras nya reformer fullt ut i den rödgröna budgeten.

En politik för fler jobb, präglad av både social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet, ger ökad sammanhållning och är avgörande för Sveriges utveckling. Sverige ska ha en välfärd att lita på. Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män ska minska. Sverige ska vara ett land som håller ihop.

Det är olyckligt och allvarligt att en riksdagsmajoritet bestående av de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna har avvisat ett budgetförslag med denna inriktning, till förmån för ett alternativ som fortsätter på en väg som väljarna sade nej till vid valet den 14 september. Den Socialdemokratiska och Miljöpartistiska regeringen i samarbete med Vänsterpartiet ser fördelningen inom utgiftsområde 20 som en del av budgetpropositionens förslag som en helhet.

Riksdagen har genom sitt beslut den 3 december 2014 fastställt att de samlade utgifterna för utgiftsområde 20 inte får överstiga 6 405 418 000 (bet. 2014/15:FiU1). Regeringens förslag på utgiftsområdet överstiger denna nivå och kan således formellt inte tas upp till behandling. Därför väljer vi att avstå från att delta i beslutet och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om vår

politik på utgiftsområde 20. Anslagen inom utgiftsområdet borde ha utformats i enlighet med regeringens budgetproposition.

Vi delar regeringens uppfattning att det är tid för ansvar. 14 av 16 miljömål nås inte med hittillsvarande borgerliga politiken. Väljarna röstade också bort den politiken i senaste valet. De röstade bort åtta år av en moderatledd borgerlig politik som konsekvent och tydligt inte lyckats leverera en tillräckligt kraftfull klimat- och miljöpolitik. Nu får dock människor i Sverige just det man röstade bort. Det blev effekten av en, i förväg aviserad till de borgerliga partierna, aktiv stödröst från Sverigedemokraterna. Det är beklagansvärt, inte minst för att Sverige och världen istället skulle behöva en mer aktiv och progressiv klimat- och miljöpolitik baserad på breda majoriteter och långsiktighet.

Om jordens temperatur fortsätter att stiga i den takt som forskarna nu ser och förutspår kommer det att få allvarliga konsekvenser för allt liv på jorden, även vårt.

Regeringen ville med förslagen i budgetpropositionen på riktigt höja anslag och ambitioner på nationell och global nivå för att ta ledning i detta arbete. Sverige ska gå före och visa vad som är möjligt och samtidigt aktivt lägga förslag som gör att det möjliga också kan bli verklighet globalt.

Regeringens klimat- och miljöåtgärder i budgetpropositionen för 2015 var åtgärder som så länge efterfrågats på såväl nationell som regional nivå. De omfattade bland annat stora investeringar i lokala klimatåtgärder och skydd av skog, värdefull natur och hav. Det är reformer som skulle frigöra det lokala och regionala engagemanget för klimatsmarta lösningar och nödvändiga investeringar för att vi ska kunna bevara den biologiska mångfalden till nästa generation.

Totalt innebär förslaget från budgetpropositionen en förstärkning av miljöbudgeten med 1,53 miljarder jämfört med den ram för utgiftsområde 20 som de borgerliga partierna med stöd från Sverigedemokraterna nu fastställt.

Vi anser i likhet med regeringen att anslaget 1:1 Naturvårdsverket ska förstärkas med 35 300 000 kronor i förhållande till förslaget från de borgerliga partierna. Vi vill ge Naturvårdsverket förutsättningar att hantera de föreslagna åtgärder.

Regeringens ambition är att ta krafttag i arbetet med att öka takten med att nå miljö kvalitetsmålen och det krävs stora åtgärder för att det ska vara möjligt att nå de havs- och vattenrelaterade målen. Miljöövervakning är en grundläggande del av havs- och vattenarbetet. Med bättre övervakning av tillståndet i miljön ökar möjligheten att i tid upptäcka risker för hälsa och miljö. Vi delar regeringens uppfattning om ökade åtgärder på förbättrad miljöövervakning, framförallt avseende havs- och vattenrelaterad miljöövervakning, med 75 000 000 kronor år 2015 och 50 000 000 kronor år 2016, bl.a. eftersom EU:s ramdirektiv för vatten och EU:s havsmiljödirektiv ställer stora krav på miljöövervakning. De borgerliga partierna (M, FP, C, KD) avvisar regeringens förslag och minskar anslaget.

Regeringen menade att det behövs en tydlig ambitionshöjning för att nå miljö kvalitetsmålen som innefattar biologisk mångfald, hav och vatten. Det pågår en global kris för den biologiska mångfalden med en av de största utrotningarna av arter i planetens historia. Regeringen föreslog därför en stor satsning på svensk natur i 2015 års budget. Anslaget 1:16 Skydd av värdefull natur som används för inköp av skyddsvärd natur skulle ökas med 640 000 000 kronor under 2015 för att spara skyddsvärd skog och skydda marina områden. Från 2016 och framåt skulle anslaget utökas med 590 000 000 kronor. Dessutom föreslog regeringen att anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur ökas med 350 000 000 kronor årligen från 2015 för att bevara arter och förbättra skötseln av skyddad natur. Som ett led i kunskapsuppbyggnaden om biologisk mångfald föreslog regeringen ökade anslag till Artprojektet och Nationalnyckeln med 15 miljoner kronor per år för 2015 och framåt (utgiftsområde 23). Hela denna stora förstärkning för den biologiska mångfalden, hav och vatten, avvisas av de borgerliga partierna.

När det gäller frågan om hur bekämpningen av översvämningsmyggor ska finansieras så konstaterar vi att regeringen inte har någon annan uppfattning än den tidigare borgerliga regeringen. Vi liksom regeringen vill medverka till att det tas fram hållbara åtgärder för att hantera problemet – detta för att säkra en god livsmiljö för människor, djur och natur även på lång sikt.

Regeringen föreslog att anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden skulle ökas med 170 000 000 kronor jämfört med 2014. Att denna ökning avvisats av de borgerliga partierna menar vi kommer att innebära att många nödvändiga saneringar viktiga för att värna miljön, människors hälsa äventyras och får ställas in. Det är allvarligt för spridningen av farliga ämnen och försvårar möjligheten att nå riksdagens miljömål om en giftfri miljö.

En vardag fri från gifter med fokus på barn är en av den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringens prioriteringar i miljöpolitiken. Vi delar uppfattningen att detta är mycket angeläget. Regeringen har redan aviserat en rad åtgärder. Det handlar om nya ekonomiska styrmedel som regeringen avser bör vara ett komplement till regleringar. Det handlar om att Sverige ska ha ambitionen att gå före med nationell lagstiftning mot farliga kemikalier. Fokus i regeringens arbete kommer att vara att fasa ut och ersätta farliga ämnen som finns i människors vardag. Regeringen föreslog i budgetpropositionen att anslaget för Kemikalieinspektionen ska förstärkas.

I regeringens budgetförslag görs en bred klimatsatsning. För att minska Sveriges klimatpåverkan föreslog regeringen ett nytt anslag 1:18 Klimatinvesteringar i kommuner och regioner. Stödet skulle enligt förslaget ligga på 200 000 000 kronor under 2015, då systemet är under utformning. Därefter skulle resurserna komma att utökas till 600 000 000 kronor årligen från 2016. Stöd till det lokala klimatarbetet bygger på det stora klimatengagemang som hittills varit Sveriges framgång. Utvärderingar av tidigare stödprogram visar på stora utsläppsminskningar och att stöden genererat ökade investeringar. En nationell investeringsstimulans för nästa

steg i minskade klimatutsläpp efterfrågas i stor utsträckning av den lokala och regionala nivån i hela Sverige. Regeringen svarade upp mot detta i det nya ambitiösa förslaget om lokala klimatinvesteringar. Det är bara att beklaga att de borgerliga partierna helt avvisar detta anslag i statsbudgeten.

I december 2015 äger det viktigaste internationella klimattoppmötet sedan Köpenhamn rum i Paris. Ökad klimatfinansiering till utvecklingsländer och klimatsatser är grundläggande för Sveriges och EU:s trovärdighet i klimatförhandlingarna. Regeringen vill ta ett ökat ansvar för Sveriges klimatpåverkan och inför mötet i Paris 2015 och föreslog därmed att finansieringen till den gröna klimatfondens (GCF) ökas med 4 miljarder kronor. Förslaget fanns med i den höständringsbudget som riksdagen fastställde den 3 december. Men någon konsekvensändring i de budgetramar för 2015 som de borgerliga partierna med stöd från Sverigedemokraterna nu fastställt finns inte. Regeringen hade i sin budgetproposition finansierade additionella medel till fonden för 2015.

Under sommaren som just passerat har vi tydligt sett vilken typ av väder och problem som klimatförändringarna för med sig, även för oss som bor i Sverige. Veckor av onormal hetta följdes av en av de värsta skogsbränder som någonsin drabbat Sverige. Regeringen vill stärka förutsättningarna för att anpassa samhället till ett förändrat klimat genom utökade satsningar. Regeringens föreslog att under 2015 göra satsningar på klimatanpassning med 200 000 000 kronor, varav 150 000 000 stärker kommunernas förebyggande arbete att fördelas från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och 50 000 000 kronor skulle gå till en permanent satsning för att bland annat öka tillgången på klimatinformation och annat kunskaps- och planeringsstöd för klimatanpassning. Också detta avvisas av de borgerliga partierna.

Avslutningsvis föreslog regeringen att öka anslaget till 1:17 Havs- och vattenmyndigheten med 20 000 000 kronor i förhållande till de borgerliga partiernas förslag så att myndigheten ska kunna hantera de nya satsningarna på havs- och vattenmiljön som vi vill göra.

När det gäller övriga anslag hänvisar vi till vad som anges i propositionen.

Under utskottets behandling av utgiftsområde 20 framkom att det budgetförslag för utgiftsområdet som ansluter till de ramar en majoritet i kammaren (M, FP, C, KD och SD) aktivt röstade igenom den 3 december i riksdagens kammare, nu inte har en majoritet i utskottet. Här är Sverigedemokraternas agerande anmärkningsvärt. I kammarens omröstning om budgetramarna röstade SD aktivt för det borgerliga alternativet som innebär betydligt lägre ramar för utgiftsområdet. När Miljö- och jordbruksutskottet sedan behandlar en budget inom de nya lägre ramarna säger sig nu SD tvärtom vilja ha högre ramar än de borgerliga partierna i alliansen för utskottets utgiftsområde 20, dock fortfarande lägre än regeringens förslag. En helt fundamental grund för att riksdagsarbetet ska fungera är att partierna uppträder konsekvent och tar ansvar för sina beslut. Sverigedemokraternas agerande i detta fall undergräver den parlamentariska ordning som folkstyret vilar på. Vi konstaterar att även om våra tre partier (S, MP och V) har fler

röster i utskottet än de partier (M, FP, C och KD) som nu står kvar vid de ramar de röstat för i kammarens rambeslut den 3 december så väljer vi att inte bidra till mera oordning i riksdagsbeslutet. Av den anledningen deklarerar vi att vi inte deltar i beslutet, att vi står kvar vid den budget vi aktivt röstade för och lämnar detta särskilda yttrande för att beskriva vår politik med högre ramar och ambitioner för utgiftsområde 20.

2. Anslag inom utgiftsområde 20, punkt 3 (SD)

Martin Kinnunen (SD) och Runar Filper (SD) anför:

Sverigedemokraterna är ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn som betraktar värdekonservatism och upprätthållandet av en solidarisk välfärdsmodell som de viktigaste verktygen i byggandet av det goda samhället. Partiets övergripande mål är att formera en demokratisk, politisk rörelse som slår vakt om den gemensamma nationella identitet som har utgjort grunden för framväxten av välfärdsstaten och vårt lands fredliga och demokratiska utveckling.

Sverigedemokraterna eftersträvar ett försiktigt framåtskridande som baseras på varsamhet, eftertanke och långsiktigt ansvarstagande. Vi eftersträvar ett demokratiskt, jämställt och miljövänligt samhälle där alla medborgare skyddas av, och är lika inför, lagen. Genom att kombinera frihet och trygghet, individualism och gemenskap hoppas vi kunna skapa ett folkhem som i så hög grad som möjligt är präglad av trygghet, välstånd, demokrati och en stark inre solidaritet.

Sverigedemokraterna står fritt från såväl socialismens som liberalismens ekonomiska teorier och kan därför inta ett pragmatiskt och verklighetsanpassat förhållningssätt i ekonomiska frågor. Förutsatt att det kan gagna Sverige och dess medborgare är vi öppna för samtal, diskussioner och samarbeten med alla andra partier.

I vår höstbudget stakar vi ut våra viktigaste visioner för de kommande åren. Vi visar att det inte måste finnas någon motsättning mellan ekonomisk tillväxt och sysselsättning å den ena sidan och allmän välfärd, trygghet och socialt ansvarstagande å den andra.

Rent statsfinansiellt är Sveriges ekonomiska utgångsläge relativt gott. Däremot biter sig arbetslösheten alltför fast vid oroväckande höga nivåer. Vår avsikt är att skapa förutsättningar för Sveriges befintliga arbetskraft att möta den efterfrågan som finns på arbetsmarknaden. Vi ser till skillnad från regeringen inte något egenvärde i att bedriva en överdriven utbudspolitik när det gäller lågutbildad eller okvalificerad arbetskraft.

Sverigedemokraterna ställer sig otvetydigt bakom de finanspolitiska hörnstenarna om överskottsmål för den offentliga sektorn, utgiftstak samt krav på kommuner och landsting om god ekonomisk hushållning. I och med beslutet som togs den 3 december 2014 i kammaren vill Sverigedemokraterna härmed tydliggöra vår ställning och vårt agerande. Vid voteringen i kammaren gav Sverigedemokraterna i första hand stöd till partiets eget budgetförslag som

skulle ha inneburit betydande förbättringar för välfärden, ökad trygghet och stärkt ekonomi för bl.a. sjuka, personer med funktionsnedsättning, pensionärer, förvärvsarbetare och barnfamiljer. De övriga partierna röstade ned vårt budgetförslag och stoppade de stora och fullt finansierade satsningarna på trygghet och välfärd med hänvisning till att man inte ansåg att finansieringen av dessa reformer borde ske genom minskad invandring. Enligt vår mening tydliggjorde man därmed att fortsatt massinvandring är viktigare än alla välfärdsreformer tillsammans. Efter att Sverigedemokraternas förslag fallit i voteringen kring statsbudgeten återstod endast de rödgrönas och allianspartiernas förslag. Sverigedemokraternas bedömning var att nettoeffekten för samhället av de bägge förslagen var likvärdig. Denna analys delas av bl.a. John Hassler, professor i nationalekonomi och ordförande i Finanspolitiska rådet, som slagit fast att: "Det finns egentligen inte några fundamentala skillnader mellan Alliansens och regeringens ekonomiska politik".

Med utgångspunkt i vårt ansvar för det svenska samhällets långsiktiga stabilitet och välbefinnande och det principbeslut som fattats av den sverigedemokratiska riksdagsgruppen om att härnäst försöka stoppa varje budgetproposition som innebär att invandringen ökar ytterligare från nuvarande, historiskt höga, nivåer, valde vi att stödja allianspartiernas budgetmotion. Detta innebär inte att Sverigedemokraterna ställer sig bakom Alliansens budgetmotion i sak, utan detta var ett resultat av regeringens ovilja att inte ytterligare förvärpa en politik som i grunden skadar hela det svenska samhället. Hade vi lagt ned våra röster så hade vi med säkerhet låst fast landet vid en destruktiv politik i fyra år. Vårt val och vårt agerande innebär också att om Alliansen skulle hålla fast vid sin politik utan att förändra den, kommer vi framöver att hamna i ett liknande läge där vi också är beredda att fälla en eventuell Alliansregering som lägger fram en lika samhällsskadlig invandringspolitik.

I Sverigedemokraternas motion 2014/15:2893 om utgiftsområde 20 föreslår vi åtgärder och förbättringar för 2015.

Sverigedemokraterna prioriterar den biologiska mångfalden och vill därför göra en kraftig satsning på anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur. Vi vill också genomföra offensiva satsningar på åtgärder för havs- och vattenmiljön via Havs- och vattenmyndigheten och därför ökar vi anslaget med 22 miljoner kronor i förhållande till förslaget i budgetpropositionen.

När det gäller anslaget 1:2 Miljöövervakning m.m. vill vi ha en viss ökning i förhållande till budgetförslaget. Därmed avvisar vi regeringens förslag på en kraftig höjning.

Vi anser att förvaltning av skyddad natur är ett eftersatt område. Arealerna av skyddade områden har expanderat kraftigt, men skötseln av dessa har inte prioriterats i tillräcklig grad. Därför förordar vi en satsning på anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur och föreslår ett ytterligare tillskott i budgeten på 125 miljoner kronor.

Sanering av förorenade områden är ett mycket eftersatt område. Sverige har omkring 80 000 förorenade områden som behöver saneras. Sanering av förorenade områden är ett miljömål som anses svårt att uppnå i tid samtidigt som det är ett miljömål som vi har mycket goda möjligheter att påverka. Sverigedemokraterna föreslår därför en förstärkning av anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden med 233 miljoner kronor.

Kemikalieinspektionen har bl.a. till uppgift att handlägga godkännanden av nya växtskyddsmedel och biocidprodukter. Under det innevarande året räcker inte resurserna till för detta ändamål, varför Sverigedemokraterna föreslår en förstärkning av anslaget 1:6 Kemikalieinspektionen på 27 miljoner kronor.

Sverigedemokraterna ser med stor oro på hur Östersjön, ett relativt litet inlandhav med ett unikt ekosystem och en stor betydelse för vår närmiljö, påverkas av industri och jordbruk i Sverige och övriga omkringliggande länder. Vi ser att Sverige har ett stort ansvar för miljösituationen i Östersjön, som också direkt påverkar vissa av våra näringar, i synnerhet fisket. Resonemanget är även relevant för Kattegatt och även om förutsättningarna skiljer sig i viss mån. Sverigedemokraterna föreslår därför en ökning av anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö med 325 miljoner kronor 2015. Eftersom vi har höga ambitioner när det gäller vattenmiljön vill vi också satsa 42 miljoner kronor utöver förslaget på 1:17 Havs- och vattenmyndigheten.

Arbetet med att minska utsläppen av koldioxid bör drivas internationellt, t.ex. genom satsningar utomlands och handel med utsläppsrätter eftersom Sverige redan har kommit långt i sitt arbete att minska sina utsläpp av koldioxid. Sverigedemokraterna motsätter sig emellertid de kontinuerliga ökningarna av budgeten på detta område. Vi vill därför se en sänkning av anslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar med 88 miljoner kronor.

Anslaget till skydd av värdefull natur behöver analyseras utifrån vilka konsekvenser detta får för skogsbruk, landsbygd och den befintliga skötseln av skyddade områden. En allt för snabb expansion gör att skötseln av dessa områden riskerar att bli lidande samtidigt som detta kan riskera att slå mot landsbygden och kringskära möjligheterna till skogsbruk och andra kommersiella initiativ i glesbygden. Dessa orörda områden som undantas från t.ex. skogsbruk kan dessutom komma att utgöra fredade zoner för skadedjur, vilket kan innebära problem för kringliggande skogsfastigheter. Samtidigt är anslaget av stor vikt för att stärka den biologiska mångfalden varför Sverigedemokraterna förordar att anslaget 1:16 Skydd av värdefull natur för 2015 höjs med 93 miljoner kronor.

Vi välkomnar förslaget om att helt ta bort anslaget 1:18 Klimatinvesteringar i kommuner och regioner som regeringen föreslog. Effekten av denna satsning är svår att förutse, likaså den egentliga nyttan.

Vi vill satsa mer på forskning. Forskningsrådet Formas uppdrag är att främja och stödja grundläggande och behovsmotiverad forskning inom områdena miljö, areella näringar och samhällsbyggnad.

Sverigedemokraterna vill stärka Formas anslag 2:2 med 70 miljoner kronor och vi skjuter därför till ytterligare 6 miljoner kronor för att täcka administrativa kostnadsökningar (anslag 2:1).

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2014/15:1 Budgetproposition för 2015 utgiftsområde 20:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att annullera det överskott av tilldelat utsläppsutrymme från Kyotoprotokollets första åtagandeperiod som Sverige förfogar över och som inte behövs för avräkning mot Sveriges åtagande under Kyotoprotokollets första åtagandeperiod 2008–2012.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:2 Miljöövervakning m.m. ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2016–2019.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 000 000 kronor 2016–2021.
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 040 000 000 kronor 2016–2024.
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:5 Miljöforskning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2016–2018.
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:10 Klimatanpassning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2016–2018.
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 215 000 000 kronor 2016 och 2017.
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 700 000 000 kronor 2016–2022.
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:14 Internationellt miljösamarbete ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 23 000 000 kronor 2016–2019.

10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:16 Skydd av värdefull natur ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 45 000 000 kronor 2016–2064.
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 1:18 Klimatinvesteringar i kommuner och regioner ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2016–2018.
12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2015 för anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 600 000 000 kronor 2016–2021.
13. Riksdagen anvisar för budgetåret 2015 ramanslagen under utgiftsområden 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning.

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:279 av Anders Åkesson och Rickard Nordin (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige på sikt måste arbeta för att få världens i särklass mest miljöanpassade lastbilspark och att detta uppmuntras genom en miljölastbilspremie för köp i Sverige av de mest miljövänliga lastbilarna, kombinerat med en premie för dem som tankar miljövänligt bränsle.

2014/15:1060 av Betty Malmberg och Finn Bengtsson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet med att sanera och efterbehandla förorenade områden ska ha hög prioritet och bedrivas effektivt.

2014/15:1159 av Tomas Eneroth (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sanering av förorenade markområden i närheten av småländska glasbruk.

2014/15:1465 av Sofia Arkelsten (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerställa att det nya systemet för statliga miljöbidrag till kommuner är både kostnadseffektivt och ger god miljönytta.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerställa att det nya systemet för statliga miljöbidrag till kommuner inte bryter mot EU:s statsstödsregler.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerställa att det nya systemet för statliga miljöbidrag till kommuner inte får oproportionerligt stora utgifter för administration i förhållande till klimatnyttan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en tydlig, kontinuerlig uppföljning och utvärdering av det nya systemet för statliga miljöbidrag till kommuner.

2014/15:1473 av Sofia Arkelsten (M):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen om åtgärder, kostnader och tidsplan för att klara miljömålen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om etappmålen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Miljömålsberedningen.

2014/15:2461 av Annie Lööf m.fl. (C):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett bonus–malus-system för personbilar.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förlänga supermiljöbilspremien tills bonus–malus-systemet är infört.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta fram en modell för miljöpremier för klimatsmarta bussar och lastbilar.

2014/15:2893 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2015 inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt förslaget i tabell 1 i motionen.

2014/15:2981 av Lena Ek m.fl. (C, M, FP, KD):

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2015 inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt förslaget i tabell 1 i motionen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utforma och införa ett bonus–malus-system för miljövänliga bilar senast den 1 januari 2017.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om supermiljöbilspremien.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om resurserna till de svenska klimatinvesteringarna i andra länder.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra miljöövervakningen av vatten- och havsmiljön och satsa på ett nytt forskningsfartyg.

BILAGA 2

Regeringens och oppositionens anslagsförslag

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen	
		M, C, FP, KD	SD
1:1 Naturvårdsverket	413 559	-35 300	
1:2 Miljöövervakning m.m.	356 214	-75 000	-56 000
1:3 Åtgärder för värdefull natur	999 535	-350 000	+50 000
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	603 018	-183 000	+50 000
1:5 Miljöforskning	75 990		
1:6 Kemikalieinspektionen	209 052		+27 000
1:7 Avgifter till Internationella organisationer	183 131		
1:8 Supermiljöbilspremie	100 000	+115 000	
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	219 104		
1:10 Klimatanpassning	165 000	-50 000	-40 000
1:11 Inspire	20 000		
1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	741 565	-75 000	+250 000
1:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar	183 000		-88 000
1:14 Internationellt miljösamarbete	33 900		
1:15 Hållbara städer	80 000		
1:16 Skydd av värdefull natur	1 375 000	-660 000	-567 000
1:17 Havs- och vattenmyndigheten	227 974	-20 000	+22 000
1:18 Klimatinvesteringar i kommuner och regioner	200 000	-200 000	-200 000
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	55 513		+6 000
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	639 863	-7 000	+70 000
Summa för utgiftsområdet	6 881 418	-1 540 300	-476 000

BILAGA 3

Utskottets anslagsförslag

Förslag till beslut om anslag för 2015 inom
utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård*Tusental kronor*

Ramanslag		Avvikelse från regeringen	Utskottets förslag
1:1	Naturvårdsverket	– 35 300	378 259
1:2	Miljöövervakning m.m.	– 75 000	281 214
1:3	Åtgärder för värdefull natur	– 350 000	649 535
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	– 183 000	420 018
1:5	Miljöforskning	±0	75 990
1:6	Kemikalieinspektionen	±0	209 052
1:7	Avgifter till Internationella organisationer	±0	183 131
1:8	Supermiljöbilspremie	+ 115 000	215 000
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	±0	219 104
1:10	Klimatanpassning	– 50 000	115 000
1:11	Inspire	±0	20 000
1:12	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	– 75 000	666 565
1:13	Insatser för internationella klimatinvesteringar	±0	183 000
1:14	Internationellt miljösamarbete	±0	33 900
1:15	Hållbara städer	±0	80 000
1:16	Skydd av värdefull natur	– 660 000	715 000
1:17	Havs- och vattenmyndigheten	– 20 000	207 974
1:18	Klimatinvesteringar i kommuner och regioner	– 200 000	0
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	±0	55 513
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	– 7 000	632 863
Summa för utgiftsområdet		–1 540 300	5 341 118

BILAGA 4

Stöd till lokala åtgärder mot övergödning – en uppföljning

Förord

Riksdagen har beslutat om miljökvalitetsmålet Ingen övergödning. För att uppnå målet vidtas åtgärder med syfte att bl.a. minska halterna av fosfor och kväve i vatten. En del av dessa åtgärder utförs av lokala aktörer och finansieras av statliga stöd eller bidrag.

I utskottens beredning av ärenden ingår att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut. Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 13 mars 2014 att inleda en uppföljning av statliga stöd till lokala åtgärder mot övergödning. Den 14 oktober samma år bekräftade utskottet beslutet att genomföra uppföljningen.

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har nu gjort uppföljningen. Underlaget har tagits fram av utvärderaren Fredrik Friberg vid utskottsavdelningens utvärderings- och forskningssekretariat i samarbete med föredraganden Lena Sandström vid miljö- och jordbruksutskottets kansli. I arbetet har även sekretariatschefen Christer Åström medverkat.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen lämnar härmed sin rapport där resultaten av uppföljningen redovisas.

Stockholm i november 2014

Jens Holm (V), ordförande

Jan-Olof Larsson (S)

Runar Filper (SD)

Sotiris Delis (M)

Magnus Oscarsson (KD)

Emma Nohrén (MP)

Kristina Yngwe (C)

Fredrik Malm (FP)

Sammanfattning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömningar i korthet

- Det är positivt att man gör satsningar för att minska övergödningen och att de aktörer som bidrar till utsläpp mobiliseras och involveras i konkret åtgärdsarbete.
- I utformningen av olika styrmedel behöver balansen mellan frivilliga åtgärder, storleken på ekonomiska subventioner och tvingande krav kontinuerligt följas upp och kunna omprövas för att hitta kostnadseffektiva lösningar.
- Det är positivt att åtgärdsarbete har mobiliserat ett brett lokalt engagemang och bred lokal samverkan som involverar berörda aktörer från olika sektorer. Samtidigt finns ytterligare en potential i samverkan över kommungränser för att konkret engagera en högre andel lantbrukare.
- Det är välkommet att bl.a. nya LOVA-projekt inriktas mot sektorer med störst utsläpp och hög potential för kostnadseffektiva åtgärder, långsiktighet och att återslagningen är ändamålsenlig utifrån projektens möjlighet att nå avsedda resultat.
- Trots de olika utmaningar som är förenade med att följa upp miljöeffekter bör detta vara ambitionen i alla slags åtgärder. De åtgärder som vidtas med kända metoder bör vara kostnadseffektiva.
- För fortsatt utveckling av vattenförvaltningen och effektiva åtgärder är det viktigt att vattenmyndigheterna utifrån tidigare erfarenheter drar relevanta lärdomar i det kommande arbetet med att förankra och utforma de nya åtgärdsprogrammen.
- Det är viktigt att regeringen säkerställer att eventuella förändringar i systemet gör att förutsättningarna för uppföljning och resultatmätning bibehålls och utvecklas.

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljning

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade i mars 2014 att genomföra en uppföljning av statliga stöd till lokala åtgärder mot övergödning. Utgångspunkten är riksdagens beslut om miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*, som innebär att halter av gödande ämnen i mark och vatten inte ska inverka negativt på människors hälsa, den biologiska mångfalden eller möjligheter till en allsidig vattenanvändning. Riksdagen har efter förslag från regeringen under senare år beslutat om ytterligare medel för att öka åtgärdestakten, bl.a. inom landsbygdsprogrammet och genom stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA).

Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har inriktat uppföljningen mot en kartläggning av ett urval av sektorer och statliga stöd på området samt fallstudier av lokalt åtgärdsarbete i tre avrinningsområden.

Insatser mot övergödning pågår och återstår

Sedan 1995 har Sveriges bruttoutsläpp av kväve och fosfor till omgivande havsbassänger minskat inom framför allt jordbruket, kommunala reningsverk och industrin. I miljö- och jordbruksutskottets uppföljning 2008 av insatser inom havsmiljöområdet framkom att det fanns en frustration över bristen på finansiering för att genomföra praktiska åtgärder. Sedan uppföljningen genomfördes har bl.a. vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och nya satsningar på lokala åtgärder tillkommit. Tillförda medel riktas särskilt mot insatser för avlopp och reningsverk, jordbruk, båtar samt vatten och hav. Satsningen på LOVA-stöd har sedan 2009 medfinansierat över 900 projekt med ca 400 miljoner kronor. Genom det svenska landsbygdsprogrammet har enskilda lantbrukare genomfört och fått ersättning för olika miljöåtgärder inom jordbruket. Särskilda havsmiljömedel, EU-fonder m.m. har medfinansierat en mångfald av åtgärdsprojekt lokalt och regionalt.

Kunskap om effekter och behov behöver utvecklas

Ett kostnadseffektivt åtgärdsarbete kräver att arbetet utgår från en helhetssyn där behov identifieras och prioriteras. Åtgärder mot övergödning som genomförs i ett område med vissa geografiska förhållanden kan vara mer eller mindre effektiva på en annan plats med skiftande förutsättningar. Det kan också vara svårt att på enkel väg och kort sikt bedöma miljöeffekterna för många metoder. En näraliggande utmaning är att många möjliga åtgärder bygger på frivillighet från aktörer som själva bidrar till utsläpp av näringsämnen.

Uppföljningen visar att det finns en fortsatt utvecklingspotential i det lokala åtgärdsarbetet. Fallstudier i tre avrinningsområden visar att kommuner ibland saknar strategiska överväganden och samlade behovsanalyser inför beslut om åtgärder. Det finns en risk att t.ex. kommuner och privata markägare utgår från vad man kan söka bidrag för i stället för att ha en helhetssyn på vattenvårdsarbetet. Utformningen av verkningsfulla långsiktiga åtgärder kompliceras om medel behöver redovisas på relativt kort sikt. Det kan innebära hinder för ett bibehållet engagemang och möjligheten att följa upp effekter.

Lokala aktörers delaktighet varierar

I uppföljningens fallstudier av tre avrinningsområden framkommer att konkreta åtgärder genomförs av många aktörer inom olika sektorer och med varierande finansiella lösningar. Aktörerna har olika drivkrafter, intressen och ekonomiska möjligheter att delta i åtgärdsarbetet. Kunskap om utbudet av åtgärder, miljöintresse samt acceptans för stödets syfte och utformning är avgörande för graden av engagemang. En del åtgärder, både inom va-området och mot jordbruket, vidtas av kommuner med egna medel för att lösa akuta övergödningssproblem. Det finns därtill exempel på hur lokala aktörer har gått

ihop för att lösa gemensamma problem, t.ex. på båtområdet. I flera län påpekar dock kommuner och vattenråd en svårighet i lokalt varierande tekniska lösningar på va-sidan, och att den övergripande vattenplaneringen skulle vinna på att koordineras mer. Olika synsätt minskar möjligheter för synergier och hantering av problem i gemensamma vatten.

Det finns exempel på att lantbrukare med intresse och ekonomiskt utrymme vidtar många miljöåtgärder. Samtidigt finns en annan grupp lantbrukare som inte deltar alls i arbetet. Uppföljningen visar att lantbrukares motiv för att på olika sätt engagera sig varierar. I uppföljningen indikeras att ersättningarnas storlek har betydelse, men lika viktigt är systemens tydlighet och förutsägbarhet. Avgörande faktorer är också förtroende och intresse. För att få med lantbrukare behöver det synliggöras hur enskilda åtgärder påverkar markernas näringsläckage, eller hur lokala vattendrag konkret förbättras av genomförda åtgärder. Uppföljningen visar på flera framgångsrika metoder för att stimulera lantbrukares medverkan, t.ex. strukturstyrning, vattenråd som arena för dialog och insatser inom Greppa näringen.

LOVA upplevs fungera väl

LOVA-stöd uppges spela en viktig roll för att hantera lokala övergödningssproblem och uppfylla nationella krav eller förväntningar. LOVA-projekt upplevs i stor utsträckning ha stimulerat det lokala åtgärdsarbetet. Projekten är initierade genom kommuners eller andra aktörers frivillighet och möjliggörs av att minst hälften finansieras med egna medel. Ofta finns koppling till en ekonomisk drivkraft, exempelvis kommunens ansvar för vattentjänster, kommande krav på båttömningstationer eller förväntningar på ökade skördar efter strukturstyrning. Konkreta va-åtgärder är ofta förenade med höga kostnader, varför LOVA-stödet i de flesta fall har använts till kunskapsinhämtning, vattenplanering och avloppsrådgivning. I uppföljningens fallstudier finns också exempel på omfattande kretsloppsprojekt som innebär nytänkande och som har möjliggjorts med LOVA-stöd. Om ett kunskapsprojekt kombineras med åtminstone en mindre konkret åtgärd anses det kunna bibehålla och stärka berörda aktörers fortsatta intresse och deltagande. En annan aspekt som främjar lokalt engagemang är stödets kontinuitet. Det finns dessutom en utbredd positiv acceptans för stödets krav på medfinansiering.

Huvudsakligen positiva erfarenheter av uppnådda resultat

Kommuner, föreningar och sammanslutningar av lantbrukare har goda erfarenheter av LOVA. Särskilt finns det en tillfredsställelse över att vidta åtgärder för den lokala miljön. Detsamma gäller andra projekt genomförda av länsstyrelser, kommuner eller vattenråd, med medel ur bl.a. BSAP-fonden (Baltic Sea Action Plan, en handlingsplan för Östersjön) eller Life plus eller särskilda medel från havsmiljöanslaget. Fallstudierna visar flera exempel på

projekt där minskat näringsläckage och externa lokala nyttor har påvisats. Våtmarker och reningsanläggningar upplevs ha potential för att öka det allmänna naturintresset och miljömedvetenheten. Förtroenden och relationer mellan aktörer kan utvecklas när man genomför åtgärder tillsammans. Som nämndes ovan finns särskilt goda erfarenheter av strukturkalkning. Bland stödmottagare inom landsbygdsprogrammets miljöersättningar är bilden inte lika entydigt positiv, bl.a. eftersom man tycker sig ha relativt lite kunskap om vilken skillnad den egna insatsen egentligen gör för miljön.

Lokala aktörer framhåller det positiva i att LOVA inte är bundet till vissa sektorer eller åtgärder, eftersom det lämnar utrymme både för att testa nytt och för att hitta kombinationer av finansiering. LOVA-projekt som är relativt små behöver sannolikt bedömas efter andra kriterier än projekt som omsätter flera miljoner. Olika projekts omsättning, komplexitet och möjlighet att mäta miljöeffekter skiljer sig i viss utsträckning även mellan sektorer.

Inte entydigt om vattenrådets potential

Vattenråden har etablerats för att sammanföra olika intressenter i ett avrinningsområde. Uppföljningens fallstudier visar att det finns skillnader mellan de olika vattenrådets funktion och uppnådda resultat. Det finns exempel på vattenråd som engagerar och bedriver gemensamma åtgärder, men det kan samtidigt finnas en frustration över brist på egna medel. Det finns också mer nybildade vattenråd med en mer begränsad roll. Att vattenråd når framgång upplevs ofta bero på enskilda personers drivkrafter och förmåga att skapa dialog. Kommunerna är olika engagerade i vattenråden, och aktörerna ser olika på sina uppgifter. Delvis beror detta på hur mycket man tycker man berörs av det aktuella avrinningsområdet. Om medlemmarna har olika uppfattningar om rådets syfte blir steget till gemensam syn och eventuella åtgärder långt.

Vattenråden kan vara aktiva på olika nivåer. För att vidta konkreta åtgärder krävs förmåga och uthållighet i fråga om att driva projekt. Relativt stora projekt kan kräva en beständig organisation med förmåga att sköta, följa upp och utvärdera effekter på flera års sikt. När en kommun är huvudman upplever aktörerna kontinuitet i ägarskap och förvaltning. Om rådet kan enas om slutsatser framstår det, i vattendirektivets anda, som en oberoende röst som sätter vattnets intressen högst. Ett vattenråd kan också användas för att informera om eller förankra enskilda aktörers planerade åtgärder.

Efterfrågan på utvecklat regionalt och nationellt stöd

Uppföljningens fallstudier visar att länsstyrelserna till största delen uppskattas av lokala aktörer. Stöd från länsstyrelsen är viktigt för att analysera behov, initiera åtgärder och ansöka om olika finansiella medel. Uppföljningen visar samtidigt att de lokala aktörerna efterfrågar mer kunskap om vilken åtgärdskombination som är mest effektiv. Här verkar det finnas en

utvecklingspotential för länsstyrelser och andra berörda myndigheter. Det varierar hur olika länsstyrelser har organiserat sig för att hålla ihop frågor och arbetet kring övergödning och lokalt åtgärdsarbete.

I uppföljningen beskrivs hur vattendirektivet har införts i miljöbalken och vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Därtill finns kunskap om bl.a. avrinningsområdets status, utsläppskällor och miljökvalitetsnormer sammanställd i nationella databaser. Denna sammanställda kunskap tillsammans med åtgärdsprogrammen förväntas utgöra en grund för lokala aktörers åtgärdsarbete. Tidigare studier har kritiserat åtgärdsprogrammen och att genomslaget på t.ex. kommunernas åtgärder är begränsat. Denna uppföljning indikerar att vattendirektivet åtminstone har bidragit till att höja medvetandegraden i kommuner, främjat en lokal dialog och drivit på organiseringen efter avrinningsområden.

Aktörer på lokal, regional och nationell nivå ser fördelar med att t.ex. LOVA:s inriktning mot kväve- och fosforreduktion sätter fokus på dessa problem och bidrar till möjligheten att pröva nya metoder. LOVA:s utformning har dessutom fördelen att biologisk mångfald kan räknas som en positiv bieffekt. Samma förhållande gäller för bl.a. våtmarker inom landsbygdsprogrammet. Samtidigt kan noteras att det i projekt med breda eller flera mål kan behöva redovisas i en form som tar hänsyn till såväl resultat för specifika mål som de sammantagna resultaten.

Viktigt med fortsatt uppföljning och redovisning av uppnådda resultat

Inom miljöområdet pågår en rad beredningar, utredningar och översyner av regelverk, mål och myndigheter. Uppföljningar av resultaten av statens insatser mot övergödning görs av olika aktörer. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljökvalitetsmålet *Ingen övergödning*, och regeringen ger en årlig resultatredovisning för miljökvalitetsmålet i budgetpropositionen. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen bedömer att det är viktigt att de resultat som uppnås följs upp och redovisas.

BILAGA 5

Uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Förord

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 13 mars 2014 att följa upp regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2015 inom de utgiftsområden som utskottet bereder. Den 14 oktober 2014 bekräftade utskottet det tidigare beslutet om att genomföra uppföljningen.

Syftet med uppföljningen har varit att ta fram ett underlag inför utskottets beredning av budgetpropositionen för 2015 och för utskottets fortsatta dialog med regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen av statligt finansierad verksamhet och insatser inom utgiftsområdet.

Gruppen har i sina ställningstaganden utgått från riksdagens beslut den 3 december 2014 om budgetramen för utgiftsområde 20.

Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Underlaget har på gruppens uppdrag tagits fram inom Riksdagsförvaltningen av utvärderaren Liv Hammargren vid utskottsavdelningens utvärderings- och forskningssekretariat i samarbete med uppföljnings- och utvärderingsgruppens sekreterare, föredraganden Lena Sandström vid miljö- och jordbruksutskottets kansli. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin uppföljningsrapport till miljö- och jordbruksutskottet.

Stockholm i december 2014

Jens Holm (V), ordförande

Jan-Olof Larsson (S)

Runar Filper (SD)

Sotiris Delis (M)

Magnus Oscarsson (KD)

Emma Nohrén (MP)

Kristina Yngwe (C)

Fredrik Malm (FP)

Sammanfattning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning i korthet: Miljö- och jordbruksutskottets uppföljningsgrupp har följt upp delar av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2015 för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Gruppen anser bl.a. följande:

- Regeringens resultatredovisning utgår, liksom tidigare, från de miljökvalitetsmål som riksdagen har antagit. Detta underlättar för utskottet att följa upp resultaten av statliga insatser i förhållande till målen och det är positivt att regeringen redovisar resultaten i enlighet med denna struktur.
- Gruppen ser positivt på det utvecklingsarbete som pågår inom Miljödepartementet för att förbättra resultatredovisningen till riksdagen. Utskottet har haft en bra dialog med tidigare regeringar om bl.a. resultatredovisningen för utgiftsområde 20. Gruppen är angelägen om att denna dialog vidmakthålls och utvecklas.
- I resultatredovisningen för de undersökta områdena kan det i vissa fall vara svårt att urskilja vilka resultat som faktiskt har uppnåtts eftersom redovisningen av resultat i vissa fall blandas med redovisning av insatser. Det är viktigt att resultatredovisningen koncentreras till att redovisa resultaten av insatserna.
- Gruppen noterar att regeringen i budgetpropositionen anser att det överskott av tilldelat utsläppsutrymme som inte behövs för att uppnå Sveriges åtaganden ska annulleras.
- Gruppen noterar att regeringen inte lämnar någon specifik resultatredovisning för arbetet med hållbara städer.
- Gruppen ser fram emot att i nästa års budgetproposition få en redovisning av hur det fortsatta arbetet med att vidareutveckla och intensifiera arbetet med handlingsplanen för en giftfri vardag fortlöper och hur resursförstärkningen till Kemikalieinspektionen använts och vilka resultat som uppnåtts genom förstärkningen.
- Gruppen anser att det är angeläget att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder med anledning av de problem som uppmärksammats i utskottets rapport om biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft. Gruppen noterar att Vattenverksamhetsutredningen i juni 2014 lämnade sitt slutbetänkande I vått och torrt: förslag till ändrade vattenrättsliga regler (SOU 2014:35) och att utredningen har remitterats. Gruppen ser fram emot att regeringen återkommer med förslag till riksdagen i frågan.

Propositionen

Strukturen för regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 i budgetpropositionen för 2015 utgår, liksom tidigare, från miljömålsstrukturen

och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har antagit. Miljömålsstrukturen omfattar tre målnivåer: generationsmål, miljö kvalitetsmål och etappmål.

- Generationsmålet: anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljö kvalitetsmålen. Generationsmålet ska vara vägledande för miljö arbetet på alla nivåer i samhället. Arbetet med att lösa de svenska miljö problemen ska inte ske genom att miljö- och hälsoproblem exporteras till andra länder.
- Miljö kvalitetsmålen: anger det tillstånd i den svenska miljö n som miljö arbetet avser att leda till. Det finns 16 miljö kvalitetsmål: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv.
- Etappmålen: anger steg på vägen till generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Etappmålen beslutas av regeringen och ska tydliggöra var olika insatser bör sättas in och på så sätt göra det lättare att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. I dag finns det 24 etappmål.

Vid en samlad bedömning av resultaten för utgiftsområde 20 menar regeringen att 14 av de 16 miljö kvalitetsmålen inte kommer att nås med i dag beslutade styrmedel. Mycket arbete kvarstår således nationellt, inom EU och i internationella sammanhang.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens ställningstaganden

Bakgrund

Enligt regeringsformen ska varje utskott följa upp och utvärdera riksdagsbeslut inom utskottets ämnesområde.³ I budgetlagen (2011:203) slås det fast att regeringen i budgetpropositionen ska lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen.⁴

Syftet med detta är att riksdagen ska kunna fullgöra sin uppgift i den statliga styrkedjan och bl.a. kunna ta ställning till i vilken mån resurser har fördelats enligt de politiska prioriteringarna, om avsedda resultat har uppnåtts och om de lagar som riksdagen har beslutat om har fått avsedda effekter.

Som en del i utskottens löpande uppföljning beslutade miljö- och jordbruksutskottet den 13 mars 2014 att följa upp och analysera regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2015 för de två utgiftsområden som utskottet bereder, dvs. utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Den 14 oktober

³ 4 kap. 8 § regeringsformen (1974:152).

⁴ 10 kap 3 § budgetlagen (2011:203).

bekräftade utskottet det tidigare beslutet om att genomföra uppföljningen. Uppföljningen genomförs av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp.

Nedan presenterar gruppen ett antal iakttagelser och bedömningar på de områden som uppföljningen omfattar.

Utvecklingsarbetet kring ekonomisk styrning och regeringens resultatredovisning

I budgetpropositionen för 2015 (volym 1) informerar regeringen riksdagen om att det samlade stödet för att genomföra resultatanalyser inom Regeringskansliet har utvecklats i syfte att stärka Regeringskansliets analysförmåga och strategiska kompetens för att bidra till styrningen av myndigheter och verksamheter. Gruppen konstaterar att miljö- och jordbruksutskottet sedan flera år tar aktiv del i utvecklingsarbetet tillsammans med Miljödepartementet.

- Gruppen gör bl.a. följande bedömningar med anledning av regeringens resultatredovisning av den ekonomiska styrningen och budgetpropositionens struktur och utformning:
- Gruppen konstaterar att utskottet har haft en bra dialog med tidigare regeringar om bl.a. resultatredovisningen för utgiftsområde 20. Gruppen är angelägen om att dialogen vidmakthålls och utvecklas.
- Gruppen konstaterar att strukturen för regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2015, liksom tidigare, utgår från de miljö kvalitetsmål som riksdagen har antagit. Gruppen anser att detta är ett grundläggande kriterium för att utskottet och riksdagen ska kunna fullfölja sin uppföljnings- och utvärderingsuppgift och att det därför är positivt att regeringen redovisar resultaten i enlighet med denna struktur.
- Gruppen anser att det är tillfredsställande att regeringen i årets budgetproposition redovisar de resultatindikatorer som är utgångspunkt för redovisningarna i propositionen. Gruppen anser att detta är en förbättring i förhållande till tidigare resultatredovisningar.
- Gruppen konstaterar att det i resultatredovisningen för de undersökta områdena i vissa fall kan vara svårt att urskilja vilka resultat som faktiskt har uppnåtts eftersom redovisningen av resultat i vissa fall blandas med redovisning av insatser, dvs. vidtagna åtgärder snarare än utfall av genomförda insatser. Det är viktigt att resultatredovisningen koncentreras till att redovisa resultaten av insatserna.

Klimat

När det gäller insatser för att uppnå miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan vill gruppen framhålla följande:

- Gruppen konstaterar att regeringen bedömer att det behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljö kvalitetsmålet om en begränsad klimatpåverkan. Gruppen anser att

det är viktigt att vidta konkreta åtgärder för att minska Sveriges negativa klimatpåverkan och att Sverige arbetar aktivt och pådrivande i EU och internationellt för att främja globala åtgärder som minskar människans klimatpåverkan. Regeringen uppger att man i samband med Kontrollstation 2015 för de klimat- och energipolitiska målen kommer att återkomma till hur ytterligare åtgärder ska bidra till att sänka de svenska utsläppen av växthusgaser. Gruppen ser positivt på detta och ser fram emot redovisningen.

- Våren 2010 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen bl.a. borde underställa riksdagen frågan om hur det samlade överskottet av utsläppsrätter skulle hanteras. Regeringen borde därmed återkomma till riksdagen med sina bedömningar och förslag i frågan.⁵ Gruppen noterar att regeringen i budgetpropositionen anser att det överskott av tilldelat utsläppsutrymme som inte behövs för att uppnå Sveriges åtaganden ska annulleras.

Havsmiljön

När det gäller statens insatser för att uppnå miljö kvalitetsmålen Ingen övergödning och Hav i balans samt levande kust och skärgård vill gruppen framhålla följande:

- Gruppen konstaterar att regeringen bedömer att de storskaliga problemen för havsmiljön kvarstår. Liksom förra året konstaterar regeringen att målet Hav i balans samt levande kust och skärgård inte går att nå till 2020 med i dag beslutade eller planerade åtgärder. Gruppen menar att detta är fortsatt bekymmersamt.
- Gruppen noterar vidare, liksom vid fjolårets uppföljning av budgetpropositionen, att insatser genomförts på internationell nivå och betonar vikten av att Sverige är pådrivande och bedriver ett målinriktat arbete för att förbättra havsmiljön.
- Gruppen noterar med tillfredsställelse att regeringen i årets budgetproposition hörsammat riksdagens uppmaning att på ett tydligare sätt redovisa resultatet av användningen av anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.

Hållbara städer

När det gäller statens insatser för att uppnå miljö kvalitetsmålet God bebyggelse samt arbetet med hållbara städer vill gruppen framhålla följande:

- Gruppen konstaterar att regeringen i årets budgetproposition bedömer att det är svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Enligt regeringen behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå

⁵ Bet. 2009/10: MJU21.

miljökvalitetsmålet. Gruppen noterar samtidigt att regeringen inte lämnar någon specifik resultatredovisning för arbetet med hållbara städer.

Kemikalieområdet

När det gäller statens insatser för att uppnå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö vill gruppen främjande följande:

- Gruppen konstaterar att regeringen föreslår att den tidigare beslutade resursförstärkningen till Kemikalieinspektionen bibehålls under perioden 2014–2020 som ett led i att tackla svårigheterna att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö fram till 2020. Gruppen noterar att regeringen anser att det fortsatta arbetet med att vidareutveckla och intensifiera arbetet med handlingsplanen för en giftfri vardag är viktigt. Gruppen ser fram emot att i nästa års budgetproposition få en redovisning av hur detta arbete fortlöper och hur resursförstärkningen till Kemikalieinspektionen använts och vilka resultat som uppnåtts genom förstärkningen.
- Liksom i förra årets budgetproposition redovisas samverkan på internationell nivå och resultat av bl.a. överenskommelser som utskottet tidigare efterfrågat. Gruppen ser med tillfredsställelse på att denna redovisning bibehålls.

Biologisk mångfald i rinnande vatten

När det gäller statens insatser för att uppnå miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag vill gruppen främjande följande:

- Regeringen konstaterar i likhet med vad som framfördes i förra årets budgetproposition att det behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Mot bakgrund av utskottets fördjupade uppföljning om biologisk mångfald i rinnande vatten ser gruppen positivt på att Vattenmyndigheterna har tagit fram en vägledning för hur vattenkraften och dess miljöpåverkan ska hanteras i arbetet med vattenförvaltningen. Gruppen anser vidare att det är positivt att lokala åtgärder för att restaurera vattendrag vidtas. Samtidigt vill gruppen åter peka på det som framkom i utskottets uppföljning 2011, nämligen att bristen på fiskvägar hindrar många arter att vandra både till och från samt inom systemet, vilket påverkar förutsättningarna för ett väl fungerande vattenekosystem. Det är också angeläget att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder som bör vidtas bl.a. med anledning av Naturvårdsverkets iakttagelser om att den biologiska mångfalden skulle förbättras avsevärt om vattenverksamheter, exempelvis vattenkraftverk och dammar, skulle prövas i överensstämmelse med kraven i miljöbalken.
- Enligt gruppen är det angeläget att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder med anledning av de problem som uppmärksammas i utskottets rapport om biologisk mångfald i rinnande

vatten och vattenkraft. Gruppen noterar att Vattenverksamhetsutredningen i juni 2014 lämnade sitt slutbetänkande I vått och torrt: förslag till ändrade vattenrättsliga regler (SOU 2014:35) och att utredningen har remitterats. Gruppen ser fram emot att regeringen återkommer med förslag till riksdagen i frågan.

1 Bakgrund och syfte

1.1 Riksdagens arbete med uppföljning och utvärdering

Enligt regeringsformen ska varje utskott följa upp och utvärdera riksdagsbeslut inom utskottets ämnesområde.⁶ Uppföljningarna och utvärderingarna genomförs dels genom utskottens löpande uppföljningar av bl.a. regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen, dels genom fördjupande uppföljningar som behandlar specifika frågor inom utskottens beredningsområden.

Utgångspunkten för den löpande uppföljningen och utvärderingen är alltså regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen. I budgetlagen (2011:203) slås det fast att regeringen i budgetpropositionen ska lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen.⁷

Riksdagen har vid två tillfällen under 2000-talet, 2001 och 2006, beslutat om riktlinjer för riksdagens arbete med bl.a. behandlingen av regeringens resultatredovisning till riksdagen.⁸ Av riktlinjerna framgår bl.a. att riksdagen är en central länk i den statliga styrkedjan såväl när det gäller ekonomisk styrning som när det gäller regelstyrning. För att styrningen ska fungera måste riksdagen få information om resultaten, bl.a. i vilken mån resurser har fördelats enligt de politiska prioriteringarna, om avsedda resultat har uppnåtts och om de lagar som riksdagen har beslutat om har fått avsedda effekter. Utskottens uppföljningar och utvärderingar bör mot denna bakgrund användas som ett instrument för att bedöma vilka eventuella justeringar som kan behövas i budgeten eller av lagstiftningen.⁹ Såväl utskottens löpande som fördjupande arbete med uppföljning och utvärdering bör därmed ha en framåtblickande inriktning och användas till att ge underlag för väl underbyggda ställningstaganden i utskottens beredningsarbete.

1.2 Miljö- och jordbruksutskottets arbete med uppföljning och utvärdering

Miljö- och jordbruksutskottet har sedan 2007 årligen följt upp regeringens resultatredovisningar till riksdagen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård. Hösten 2011 genomförde utskottet även en uppföljning av de medel som Kemikalieinspektionen tilldelas under perioden 2011–2014 för att

⁶ 4 kap. 8 § regeringsformen (1974:152).

⁷ 10 kap 3 § budgetlagen (2011:203).

⁸ Förs. 2000/01:RS1, bet. 2000/01:KU23; framst. 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21.

⁹ Framställning 2005/06:RS3, bet. 2005/06:KU21.

genomföra en handlingsplan för att minska de kemiska riskerna som en del i att nå riksdagens miljö kvalitetsmål Giftfri miljö.¹⁰

Utöver den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen har miljö- och jordbruksutskottet även genomfört ett antal fördjupade uppföljningar av frågor inom utskottets beredningsområde. Under senare år har utskottet behandlat följande frågor:

- Statens insatser inom havsmiljöområdet (2008/09:RFR3, bet. 2008/09: MJU1)
- Statens satsning på hållbara städer (2010/11:RFR2, bet. 2010/11: MJU1)
- Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft (2011/12:RFR1, 2011/12:RFR3, bet. 2011/12: MJU1).

En fördjupad uppföljning om resultatet av stöd till lokala åtgärder mot övergödning pågår. Utskottet planerar att behandla uppföljningen under hösten 2014.

1.3 Syfte och frågeställningar avseende uppföljningen av resultatredovisningen i budgetpropositionen 2015

Den 13 mars 2014 beslutade miljö- och jordbruksutskottet att följa upp och analysera regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2015 för de två utgiftsområden som utskottet bereder. Beslutet bekräftades av utskottet den 14 oktober 2014. Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp.

Liksom tidigare år har syftet med uppföljningen varit att ta fram ett underlag inför utskottets beredning av budgetpropositionen. Uppföljningen kan även användas som ett underlag i den fortsatta dialogen med regeringen om utvecklingen av den ekonomiska styrningen av statligt finansierad verksamhet och insatser på miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde.

Utgångspunkten för arbetet med uppföljningen har varit de mål för utgiftsområde 20 som riksdagen har beslutat om och det sätt på vilket regeringen redovisar uppnådda resultat i förhållande till dessa mål. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har även följt upp vad som har hänt med anledning av utskottets tidigare löpande och fördjupade uppföljningar.

Utgiftsområde 20 är indelat i områdena Miljöpolitik och Miljöforskning. Gruppen har avgränsat uppföljningen av regeringens resultatredovisning till att omfatta en översiktlig bedömning av redovisningens innehåll och struktur samt delar av området Miljöpolitik. De enskilda mål som uppföljningen omfattar är målen för havsmiljön, klimatet och kemikalieområdet. Dessutom följs redovisningen upp för de områden inom vilka utskottet tidigare har genomfört fördjupade uppföljningar. En sammanfattande bedömning av den ekonomiska styrningen i staten görs också.

¹⁰ Bet. 2011/12: MJU1.

1.4 Miljömålsarbetets struktur och organisation

Som framgår ovan är utgångspunkten för utskottens uppföljning av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen de mål och anslag som riksdagen har beslutat om. Den 22 juni 2010 beslutade riksdagen om en ny målstruktur för miljöarbetet, en ny organisation och en ny bedömningsgrund för miljö kvalitetsmålen.¹¹ Den parlamentariskt sammansatta Miljömålsberedningen inrättades och har i uppdrag att utarbeta miljöstrategier inom regeringens prioriterade områden och att utveckla miljö målssystemet genom strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder.

Miljömålen omfattar tre målnivåer: generationsmål, miljö kvalitetsmål och etappmål. Målnivåerna definieras på följande sätt:

- Generationsmålet: anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljö kvalitetsmålen. Generationsmålet ska vara vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Arbetet med att lösa de svenska miljöproblemen ska inte ske genom att miljö- och hälsoproblem exporteras till andra länder.
- Miljö kvalitetsmålen¹²: anger det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet avser att leda till. Det finns 16 miljö kvalitetsmål.
 1. Begränsad klimatpåverkan
 2. Frisk luft
 3. Bara naturlig försurning
 4. Giftfri miljö
 5. Skyddande ozonskikt
 6. Säker strålmiljö
 7. Ingen övergödning
 8. Levande sjöar och vattendrag
 9. Grundvatten av god kvalitet
 10. Hav i balans samt levande kust och skärgård
 11. Myllrande våtmarker
 12. Levande skogar
 13. Ett rikt odlingslandskap
 14. Storslagen fjällmiljö
 15. God bebyggd miljö
 16. Ett rikt växt- och djurliv.
- Etappmålen: anger steg på vägen till generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Etappmålen beslutas av regeringen och ska tydliggöra var olika insatser bör sättas in och på så sätt underlätta att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. I dag finns det 24 etappmål.

¹¹ Prop. 2009/10:155, bet. 2009/10: MJU25.

¹² Prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183; prop. 2004/05:150, bet. 2005/06: MJU3, rskr. 2005/06:48; prop. 2008/09:162, bet. 2008/09: MJU28, rskr.

Tjugosex nationella myndigheter samt länsstyrelserna har i sina respektive instruktioner ett utpekat ansvar i miljömålssystemet, vilket bl.a. innebär att de ska verka för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen nås. Av dessa nationella myndigheter har åtta även ett utpekat ansvar för att samordna uppföljningen och utvärderingen av ett eller flera miljö kvalitetsmål.¹³ Naturvårdsverket ska samordna miljömålsuppföljningen i samråd med de andra berörda myndigheterna. Verket ska årligen redovisa en bedömning av möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen och etappmålen. Minst en gång per mandatperiod ska Naturvårdsverket dessutom redovisa en fördjupad utvärdering, vilket verket senast gjorde 2012.

2 Insatser för att förbättra den ekonomiska styrningen i staten

2.1 Regeringens resultatredovisning

Som nämnts ovan ska regeringen enligt 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de mål som riksdagen har antagit. Formerna för regeringens resultatredovisning har varit och är alltså föremål för utvecklingsarbete, inom både riksdagen och regeringen. Det pågår en fortlöpande dialog mellan utskottet och regeringen om hur regeringens resultatredovisning kan förbättras för att tillgodose utskottets och riksdagens behov av resultatinformation.

I budgetpropositionen för 2015 (volym 1) informerar regeringen riksdagen om att man kontinuerligt utvecklar resultatstyrningen av myndigheterna och övriga verksamheter. Resultatstyrningen ska enligt regeringen kännetecknas av att den ger myndigheterna långsiktiga förutsättningar att förverkliga regeringens politik. Detaljstyrningen ska minska och ge utrymme för en strategisk styrning där professionernas verksamhetsnära kunskap tas till vara. Utformningen av styrningen ska utvecklas ytterligare, bl.a. genom en bättre användning av befintliga styrinstrument. Vidare informerar regeringen om att Regeringskansliet för en kontinuerlig dialog och samarbetar med Riksdagsförvaltningen i syfte att utveckla resultatredovisningen till riksdagen. Det samlade stödet för att genomföra resultatanalyser inom Regeringskansliet har utvecklats i syfte att stärka Regeringskansliets analysförmåga och strategiska kompetens för att bidra till styrningen av myndigheter och verksamheter.

¹³ Dessa åtta myndigheter är Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Statens jordbruksverk, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Strålsäkerhetsmyndigheten, och Sveriges geologiska undersökning.

2.2 Resultatredovisningens struktur och utformning

Av budgetpropositionen för 2015 för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård framgår att regeringens miljöpolitik utgår från de nationella miljökvalitetsmålen och det generationsmål för miljöarbetet som riksdagen har antagit. Målen är enligt regeringen styrande för allt miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt. Regeringen anser vidare att miljömålssystemet även ger en struktur för en systematisk uppföljning av miljöpolitiken som grund för ett strategiskt åtgärdsarbete.

Till vart och ett av miljökvalitetsmålen hör ett antal s.k. preciseringar som enligt regeringen är de bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten och för att bedöma om styrmedlen och insatserna i Sverige, inom EU och internationellt är tillräckliga för att nå målen. Som ett komplement till och en konkretisering av dessa finns även ett stort antal indikatorer som redovisas på den miljömålsportal som Naturvårdsverket tillhandahåller (miljomal.se). Vad gäller en samlad redovisning av utvecklingen av arbetet med att nå miljökvalitetsmålen, inklusive strategier och etappmål som har beslutats, hänvisar regeringen bl.a. till den skrivelse som den förra regeringen lämnade till riksdagen i mars 2014.¹⁴

I en samlad bedömning av resultaten för utgiftsområde 20 konstaterar regeringen att 14 av de 16 miljökvalitetsmålen inte kommer att nås med i dag beslutade styrmedel. Mycket arbete kvarstår således nationellt, inom EU och i internationella sammanhang.

2.3 Utskottets tidigare ställningstaganden

I den uppföljning av regeringens resultatredovisning för utgiftsområde 20 som miljö- och jordbruksutskottet genomförde hösten 2013 bedömde utskottet att det var positivt att resultatredovisningen liksom tidigare år alltså utgick från de miljökvalitetsmål som riksdagen antagit. Utskottet kunde dock än en gång konstatera att det av resultatredovisningen var svårt att se vilka resultat som faktiskt hade uppnåtts, särskilt inom klimatområdet. Exempelvis redovisades inte indikatorerna för de olika målen i budgetpropositionen.

Utskottet betonade att man tidigare framfört att det var viktigt att regeringen i resultatredovisningen beaktar riksdagens behov av resultatinformation. Utskottet noterade samtidigt att regeringen för flera miljömål uppgav att det pågick ett utvecklingsarbete inom myndigheterna med att uppdatera indikatorerna till de nya preciseringarna till miljökvalitetsmålen. Utskottet utgick från att de synpunkter som under senare år framförts i utskottets uppföljningar utgjorde ett underlag för denna översyn. Vidare ansåg utskottet att det var positivt att resultatutvecklingen inom flera områden redovisades genom tidsserier eftersom detta underlättade för riksdagen att följa utvecklingen och bedöma resultat över tid. Utskottet ansåg att det var positivt

¹⁴ Skr. 2013/14:145.

att utvecklingsarbetet fortsatte eftersom man bedömde att det fortfarande fanns behov av förbättringar i resultatredovisningens struktur och utformning. Utskottet såg fram emot resultatet av fortsatta utvecklingsinsatser och konstaterade att den dialog om resultatredovisningen som hade utvecklats mellan Miljödepartementet och utskottet fyllde en viktig funktion. Utskottet bedömde det därför som angeläget att dialogen vidmakthålls och utvecklas.

2.4 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

Gruppen konstaterar att det pågår ett utvecklingsarbete kring den ekonomiska styrningen. Detta gäller både generellt inom Regeringskansliet och specifikt inom Miljödepartementet. Fokus för arbetet är en utvecklad resultatredovisning från regeringen till riksdagen.

Gruppen konstaterar att utskottet har haft en bra dialog med tidigare regeringar om bl.a. resultatredovisningen för utgiftsområde 20, vilket är positivt. Gruppen är angelägen om att dialogen vidmakthålls och utvecklas.

Gruppen konstaterar att strukturen för regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2015 liksom tidigare utgår från de miljö kvalitetsmål som riksdagen antagit. Gruppen anser att detta är ett grundläggande kriterium för att utskottet och riksdagen ska kunna fullfölja sin uppgift i den statliga styrkedjan och att det därför är positivt att regeringen i likhet med tidigare redovisar resultaten i enlighet med denna struktur.

Gruppen anser att det är tillfredsställande att regeringen i årets budgetproposition redovisar de resultatindikatorer som är utgångspunkt för redovisningarna i propositionen. Gruppen anser att detta är en förbättring i förhållande till tidigare redovisningar.

Det är vidare viktigt att riksdagen kan följa den långsiktiga utvecklingen av resultaten. Gruppen noterar att regeringen i flera fall redovisar utvecklingen över tid. Gruppen konstaterar emellertid att det i resultatredovisningen för de undersökta områdena i vissa fall kan vara svårt att urskilja vilka resultat som faktiskt har uppnåtts eftersom redovisningen av resultat i vissa fall blandas med redovisning av insatser, dvs. vidtagna åtgärder snarare än utfall av genomförda insatser. Det är viktigt att resultatredovisningen koncentreras till att redovisa resultaten av insatserna.

3 Resultatredovisningen för miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan

3.1 Mål

Målet Begränsad klimatpåverkan

Riksdagen har beslutat om miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. Enligt målet ska halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention om klimatförändringar (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.¹⁵

Riksdagen har också fastställt två preciseringar med indikatorer av miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan som rör temperatur respektive koncentration av växthusgaser:

Temperaturmålet innebär att den globala ökningen av medeltemperaturen begränsas till högst 2 grader Celsius jämfört med den förindustriella nivån. Sverige ska verka internationellt för att det globala arbetet inriktas mot detta mål.

Koncentrationsmålet innebär att Sveriges klimatpolitik utformas så att den bidrar till att koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på lång sikt stabiliseras på en nivå som högst uppgår till 400 miljondelar koldioxidekvivalenter. Möjligheten att uppfylla miljö kvalitetsmålet är till avgörande del beroende av internationellt samarbete och insatser i alla länder.¹⁶

Riksdagen har vidare beslutat om ett etappmål för utsläppen av växthusgaser som ska uppnås senast 2020. Etappmålet innebär att utsläppen av växthusgaser i Sverige, från verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter, ska minska med 40 procent till 2020 jämfört med 1990.¹⁷ Dessutom har EU gemensamt slagit fast mål för utsläppsminskningar till 2020 och 2050 som Sverige ska bidra till att uppfylla.

¹⁵ Prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6.

¹⁶ Prop. 2008/09:162, bet. 2008/09: MJU28.

¹⁷ Målet gäller för de verksamheter som *inte* omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter, dvs. transporter, bostäder, avfallsanläggningar, jord- och skogsbruk och vattenbruk samt delar av industrin m.m. För de verksamheter som omfattas av EU:s system bestäms ambitionen för minskningen av utsläpp gemensamt på EU-nivån inom ramen för handelssystemets regler. Se även prop. 2008/09:162, bet. 2008/09: MJU28.

3.2 Regeringens resultatredovisning för klimatområdet

I sin resultatredovisning i budgetpropositionen för 2015 utgår regeringen från riksdagens miljö kvalitetsmål Begränsad klimatpåverkan samt de indikatorer om temperaturökning och koncentration av växthusgaser som redovisas ovan.

Ökningen av den globala medeltemperaturen uppges uppgå till 3,2–5,4 grader och överskrider därmed målet om högst två graders temperaturökning jämfört med den förindustriella nivån. Vad gäller de svenska utsläppen av växthusgaser från verksamheter som inte omfattas av EU:s utsläppssystem uppges däremot att den 40-procentiga reduktionen av utsläpp fram till 2020 i jämförelse med 1990 är inom räckhåll. Utsläppen av växthusgaser från vägtrafiken ligger fortsatt ungefär på 1990 års nivå och motsvarar cirka en tredjedel av de samlade utsläppen av växthusgaser.

EU:s handel med utsläppsrätter är det centrala gemensamma styrmedlet för att uppnå EU:s klimatomål. Utsläppshandeln omfattar ungefär hälften av EU:s utsläppskällor inom energiproduktion och energiintensiv industri. De ekonomiska incitamenten att investera i koldioxidsnåla långsiktiga lösningar har försvagats då priset på utsläppsrätter sjunkit kraftigt. För att råda bot på det stora överskottet på utsläppsrätter beslutades 2013 att senarelägga auktioneringen av 900 miljoner utsläppsrätter under perioden 2014–2016. Regeringen bedömer att utbudet av utsläppsrätter inom EU:s handelssystem måste minska. För att bidra till en ökad global ambition för utsläppsminskningar fram till 2020 anser regeringen att det överskott av tilldelat utsläppsutrymme som inte behövs för att uppnå Sveriges åtaganden ska annulleras.

Regeringen slår vidare fast att den s.k. Kontrollstation 2015 för de klimat- och energipolitiska målen som beslutades av den förra regeringen ligger fast och avser att i samband med den återkomma i frågan om hur ytterligare åtgärder ska bidra till att minska de svenska utsläppen av växthusgaser.

Regeringen bedömer sammanfattningsvis att det behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljö kvalitetsmålet. Eftersom målet omfattar det globala miljö tillståndet är möjligheten att uppfylla det beroende av internationellt samarbete och insatser i alla länder. Sverige och andra rika länder har ett särskilt ansvar för att ta ledningen i klimatarbetet så att det globala målet kan uppnås. Nationellt arbete liksom arbetet inom EU är enligt regeringen viktigt och bidrar också till andra positiva miljö- och hälsoeffekter.

3.3 Utskottets tidigare ställningstaganden

I förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning för klimatområdet konstaterade utskottet att tillståndet i miljön förändras i en negativ riktning. Det var bl.a. oroväckande att förbättringstakten inte var tillräcklig för att uppnå målet för bl.a. transportsystemets klimatpåverkan. Utskottet såg med oro på

att utsläppen från vägtrafiken, trots en minskning under 2012, fortfarande låg över 1990 års nivå. Utskottet såg fram emot att regeringen i samband med Kontrollstation 2015 för de klimat- och energipolitiska målen skulle återkomma om behovet av nya åtgärder för att nå målet.

Utskottet noterade att regeringen inte lämnade några förslag i budgetpropositionen om hur det samlade överskottet av utsläppsätter skulle hanteras. Utskottet utgick från att regeringen skulle återkomma till riksdagen med förslag om hur överskottet skulle hanteras i enlighet med det tillkännagivande som riksdagen gjort.¹⁸

3.4 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

Gruppen konstaterar att regeringen bedömer att det behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljökvalitetsmålet om en begränsad klimatpåverkan. Gruppen anser att det är viktigt att vidta konkreta åtgärder för att minska Sveriges negativa klimatpåverkan och att Sverige arbetar aktivt och pådrivande i EU och internationellt för att främja globala åtgärder som minskar människans klimatpåverkan. Regeringen uppger att man i samband med Kontrollstation 2015 för de klimat- och energipolitiska målen kommer att återkomma till hur ytterligare åtgärder ska bidra till att sänka de svenska utsläppen av växthusgaser. Gruppen ser positivt på detta och ser fram emot redovisningen.

Våren 2010 gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen borde underställa riksdagen frågan om hur det samlade överskottet av utsläppsätter skulle hanteras. Regeringen borde därmed återkomma till riksdagen med sina bedömningar och förslag i frågan. Utskottet förutsatte vidare att regeringen skulle återkomma till riksdagen med uppgifter om det svenska överskottet av utsläppsätter inklusive uppskattat värde för dessa.¹⁹

Gruppen noterar att regeringen i budgetpropositionen föreslår att det överskott av tilldelat utsläppsutrymme som inte behövs för att uppnå Sveriges åtaganden ska annulleras.²⁰

4 Havsmiljö

4.1 Mål

Regeringen redovisar resultaten för arbetet med havsmiljöfrågor fördelat på olika miljökvalitetsmål. Uppföljnings- och utvärderingsgruppen fokuserar sin

¹⁸ Bet. 2009/10: MJU21.

¹⁹ Bet. 2009/10: MJU21.

²⁰ Överskottet avser Kyotoenheter som är en benämning för utsläppsätter. Det nationella innehavet av utsläppsätter består till övervägande del av s.k. AAU:er (Assigned Amount Units).

uppföljning på regeringens redovisning av statens insatser för en god havsmiljö genom att följa upp regeringens resultatredovisning för målet Hav i balans samt levande kust och skärgård respektive målet Ingen övergödning. Den genomgång som görs nedan är alltså inte en heltäckande uppföljning av de miljö kvalitetsmål som är relevanta för en god havsmiljö. Inom flera andra utgiftsområden har dessutom insatser genomförts i syfte att förbättra miljö tillståndet i havet, exempelvis inom ramen för landsbygdsprogrammet som sorterar under utgiftsområde 23 i statsbudgeten.

Miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning

Riksdagens miljö kvalitetsmål Ingen övergödning slår fast att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till en allsidig användning av mark och vatten.

De resultatindikatorer och bedömningsgrunder som regeringen använder för att redovisa resultaten inom området är

- påverkan av tillförseln av kväveföreningar och fosforföreningar på havet
- påverkan på landmiljön av övergödande ämnen
- tillståndet i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten
- tillståndet i havet.

Miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård

Riksdagens miljö kvalitetsmål Hav i balans samt levande kust och skärgård innebär att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och att den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.²¹

Regeringen använder följande elva indikatorer och bedömningsgrunder för att redovisa resultaten inom området:

- tillståndet avseende fysikaliska, kemiska och biologiska förhållanden i kust- och havsvatten i enlighet med havsmiljöförordningen (2010:1341)
- tillståndet avseende god ekologisk och kemisk status i kustvatten i enlighet med förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön
- kusternas och havens ekosystemtjänster
- grunda kustnära miljöers biologiska mångfald och livsmiljöer och spridningsvägar som del i en grön infrastruktur
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation bland naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till kust och hav

²¹ Se prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3.

4.2 Regeringens resultatredovisning för havsmiljön

Regeringens redovisning av miljökvalitetsmålet Ingen övergödning

Regeringen redovisar bl.a. följande resultat i budgetpropositionen för 2015 vad gäller miljökvalitetsmålet Ingen övergödning:

- Belastningen minskar och i vissa områden minskar övergödningssymptomen, men ännu påverkas stora delar av Sverige av övergödning. Sämst förhållanden råder i Egentliga Östersjön. En lång historia av mycket höga utsläpp av kväve och fosfor gör att Egentliga Östersjön har ett stort överskott på näringsämnen. Åtgärder för att minska utsläpp av övergödande ämnen har gett resultat men återhämtningstiden är lång.
- Den totala kväve- och fosforbelastningen i Östersjön har minskat både på havet i sin helhet och specifikt från Sverige mellan referensperioden 1997–2003 och perioden 2008–2010. För Sverige har tillförseln av kväve minskat med 13 procent. Trenden är starkast för Öresund och Kattegatt, men tydlig också vad gäller tillförseln till Egentliga Östersjön. Halterna av fosfor har minskat med 9 procent, framför allt i Öresund, men även i Bottenhavet och Egentliga Östersjön.
- Den generella bilden är att hela Kattegatt och kustnära områden i Skagerrak har övergödningssproblem. Indikationer på övergödning finns i Bottenhavet och stora problem återstår i Egentliga Östersjön.
- Regeringen bedömer att miljötillståndet i många fall fortfarande är kraftigt påverkat av övergödande ämnen även om utvecklingen i miljön är positiv.
- För att nå målet behöver utsläppen minska ytterligare från samtliga länder kring Östersjön och från internationell sjöfart. Regeringen bedömer att det behövs ytterligare insatser behövs utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljökvalitetsmålet Ingen övergödning.

Regeringens resultatredovisning för miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård

Regeringen redovisar bl.a. följande resultat för miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård:

- De belastningar som Havs- och vattenmyndigheten särskilt pekade på som mest betydande för indikatorn Tillståndet avseende fysikaliska, kemiska och biologiska förhållanden i kust- och havsvatten i enlighet med havsmiljöförordningen (2010:1341) är biologisk störning genom uttag av arter (intensivt fiske), tillförsel av näringsämnen, tillförsel av farliga ämnen, fysisk påverkan genom bottenrålning och marint skräp. Tillståndet i havet når inte god miljöstatus, men bristerna varierar beroende på vilka ekosystemkomponenter och vilka områden som studeras.

- För indikatorn Tillståndet avseende god ekologisk och kemisk status i kustvatten i enlighet med förordning (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön kvarstår allvarliga problem, bl.a. på grund av miljögifter. Enligt den nationella miljögiftsövervakningen har inga större förändringar skett sedan den förra årliga uppföljningen på området. Exempelvis innehåller fisk från Bottenhavet och Bottenviken fortsatt höga halter av dioxiner och PCB. Däremot kan man se en indikation på att halterna av PFOS och HBCDD i sillgrissla minskar.
- För indikatorn Kusternas och havens ekosystemtjänster uppger regeringen bl.a. att många havslevande fågelarter minskar kraftigt i Östersjön. Orsaken till detta är inte klarlagd.
- För indikatorn Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation bland naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till kust och hav redovisar regeringen bl.a. att fiskbestånden i Nordostatlanten börjar återhämta sig. Bestånden av sill och skarpsill ökar i Östersjön och bestånden av flera kommersiellt intressanta arter ökar i Nordsjön. Läget är fortfarande kritiskt för torsken i Kattegatt.
- Regeringen bedömer att de storskaliga problemen för havsmiljön kvarstår. Det går inte att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Målet Hav i balans samt levande kust och skärgård är inte möjligt att nå till 2020 med i dag beslutade eller planerade åtgärder.
- Bedömningen av miljö kvalitetsmålet på nationell nivå stämmer väl överens med den bedömning som gjorts av länsstyrelserna regionalt. Samtliga 14 länsstyrelser med kuststräcka gör bedömningen att det inte är möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Utvecklingen bedöms av länen främst som neutral, men i Stockholms, Hallands och Östergötlands län bedöms utvecklingen som negativ.

Redovisning av anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Bidrag till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) har fortsatt att vara en viktig del av anslag 1:12 Åtgärder för havs och vattenmiljö. Huvudsyftet med LOVA är att bidra till minskade mängder fosfor och kväve till havsmiljön. LOVA bidrar enligt regeringen till att nå miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv. Då anslaget 2013 var mindre än tidigare avsattes inget särskilt bidrag för att genomföra LOVA-projekt. Åtaganden från tidigare år fick dock fortsatt finansiering. Enligt Havs- och vattenmyndighetens bedömning, som regeringen redovisar, har LOVA-projekten genererat värdefulla synergieffekter som skapats i samverkansprojekt mellan olika aktörer i länen. Enligt myndigheten har bidragen varit goda exempel som skapat arbetstillfällen, främjat turismen, ökat konkurrenskraften och höjt det allmänna medvetandet om vilka konkreta åtgärder som kan vidtas för att förbättra miljön i hav och vatten.

4.3 Utskottets tidigare ställningstaganden

I förra årets uppföljning av regeringens resultatredovisning delade miljö- och jordbruksutskottet den dåvarande regeringens bedömning att miljötillståndet i omkringliggande hav var fortsatt bekymmersamt. Mycket återstod att göra innan ett bra miljötillstånd i samtliga kust- och havsvatten uppnåts. Utskottet noterade att insatser genomförts på internationell nivå och betonade vikten av att Sverige var pådrivande och bedrev ett målinriktat arbete för att förbättra havsmiljön. Eftersom storleken på anslagen för havs- och vattenmiljö varierat betydligt under senare år bad utskottet regeringen om en tydligare motivering till anslagsförändringarna och en bedömning av hur dessa påverkade det resultat som uppnåts.

4.4 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

Gruppen konstaterar att regeringen bedömer att de storskaliga problemen för havsmiljön kvarstår. Liksom tidigare år konstaterar regeringen att målet Hav i balans samt levande kust och skärgård inte är möjligt att nå till 2020 med i dag beslutade eller planerade åtgärder. Gruppen menar att detta är fortsatt bekymmersamt. Gruppen konstaterar vidare att regeringen bedömer att miljötillståndet i många fall fortfarande är kraftigt påverkat av övergödande ämnen, även om utvecklingen delvis är positiv och belastningen och övergödningssymptomen minskar i vissa områden. Det behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljökvalitetsmålet Ingen övergödning. Gruppen har parallellt med den föreliggande uppföljningen av regeringens resultatredovisning genomfört en fördjupad uppföljning av stödet till lokala åtgärder mot övergödning. Där välkomnar gruppen att det på bred front görs satsningar för att minska övergödningen. Gruppen menar att det är viktigt att de aktörer som bidrar till utsläpp mobiliseras och involveras i konkret åtgärdsarbete.

Gruppen noterar vidare, liksom vid fjolårets uppföljning av budgetpropositionen, att insatser genomförts på internationell nivå och betonar vikten av att Sverige är pådrivande och bedriver ett målinriktat arbete för att förbättra havsmiljön. Mycket arbete återstår för att nå målen för havsmiljön. Gruppen menar att det är viktigt att riksdagen också i fortsättningen följer frågan om vilka resultat som uppnås genom statliga insatser för havsmiljön.

Gruppen noterar med tillfredsställelse att regeringen i årets budgetproposition hörsammat riksdagens uppmaning att på ett tydligare sätt redovisa resultatet av användningen av anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö.

5 Hållbara städer

5.1 Utskottets uppföljning av hållbara städer

Under perioden 2009–2010 anslog riksdagen medel till ett ekonomiskt stöd för hållbara städer om totalt 340 miljoner kronor. Samtidigt tillsatte regeringen en delegation med uppgiften att verka för en hållbar utveckling av städer, tätorter och bostadsområden. Hösten 2010 beslutade riksdagen att tillföra anslaget för hållbara städer 30 miljoner kronor per år mellan 2011–2012 i syfte att utveckla verksamheten. Regeringen beslutade därefter att förlänga delegationens uppdrag fram till december 2012, för att konsolidera och avsluta det arbete som inletts.²²

Miljö- och jordbruksutskottet genomförde 2010 en fördjupad uppföljning av statens satsning på hållbara städer. Med anledning av uppföljningen bedömde utskottet bl.a. att en utvärdering av satsningens mer långsiktiga effekter borde göras om några år och pekade på vikten av att satsningens resultat och den kunskap som samlats inom delegationen och i projekten skulle tas om hand när satsningen var slut och delegationen utvecklad. Utskottet underströk vidare vikten av att regeringen i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen redovisade och bedömde de resultat som uppnåts genom statens olika insatser för en hållbar stadsutveckling och att det var viktigt att fortsätta att följa denna fråga.

Boverket fick i sitt regleringsbrev för 2012 i uppdrag av regeringen att utvärdera det arbete som Delegationen för hållbara städer genomfört och de stödprojekt som fått medel från delegationen. Uppdraget redovisades i juni 2014.²³

Mål för miljö kvalitetsmålet God bebyggelse

Riksdagen har antagit miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Miljö kvalitetsmålet innebär att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö och medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt för att främja långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser. Regeringen använder följande indikatorer och bedömningsgrunder för God bebyggd miljö för att redovisa resultaten inom området:

- Hållbar samhällsplanering och bebyggelsestruktur
- Infrastruktur
- Kollektivtrafik, gång och cykel
- Natur- och grönområden
- Kulturvärden i bebyggd miljö

²² Prop. 2010/11:1 utg.omr. 20, bet. 2010/11:MJU1, dir. 2011:29.

²³ Boverket: Utvärdering av stödet till hållbara städer. Rapport 2014:26.

- God vardagsmiljö
- Hälsa och säkerhet
- Hushållning med energi och naturresurser
- Hållbar avfallshantering.

Även andra utgiftsområden än utgiftsområde 20 ska bidra till att uppfylla målet God bebyggelse. Av den anledningen redovisar regeringen enbart de delar som har bäring på miljöpolitiken under utgiftsområde 20 och övriga resultat under utgiftsområdena 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid (kulturhistoriskt värdefull bebyggelse), utgiftsområde 21 Energi (energieffektivisering i bebyggelsen) och utgiftsområde 22 Kommunikationer (trafikbuller).

5.2 Regeringens resultatredovisning för God bebyggd miljö

Enligt resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2015 bedömer regeringen sammanfattningsvis att det inte går att se någon tydlig riktning för utvecklingen på området. Det finns både positiva och negativa trender i miljötillståndet för God bebyggd miljö. Boverkets uppföljning av God bebyggd miljö visar att det är svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet. Målet omfattar många delar, och inom flera områden saknas det såväl indikatorer som statistik för att bedöma utvecklingen av miljötillståndet.

Regeringen bedömer att det behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljökvalitetsmålet. Det saknas också ett aktuellt underlag för att visa på trender i tillståndet i den byggda miljön för flera nyckelförutsättningar för en god bebyggd miljö. Boverkets kommande förslag till en strategi för att nå miljökvalitetsmålet som ska redovisas i december 2014 kommer att vara viktig. Strategin ska innehålla förslag på etappmål, styrmedel och åtgärder som bidrar till att nå miljökvalitetsmålet.

Regeringen lämnar ingen resultatredovisning för arbetet med hållbara städer under utgiftsområde 20.

5.3 Utskottets tidigare ställningstaganden

Utskottet har tidigare betonat vikten av att regeringen uppmärksammar de problem som utskottet kommenterat i uppföljningen av resultatredovisningen för satsningen på hållbara städer. Förra året konstaterade utskottet att regeringen inte gjorde någon bedömning i budgetpropositionen av satsningens utfall. Enligt utskottet var det emellertid positivt att regeringen genom Boverket initierat en uppföljning av både stödprojekt och det arbete delegationen utfört. Utskottet bedömde att det var viktigt att erfarenheterna

från satsningen togs till vara och spreds. Utskottet utgick ifrån att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en redovisning av uppföljningens resultat.

5.4 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

Utskottet har tidigare konstaterat att satsningen på hållbara städer har ökat intresset för hållbar stadsutveckling och har betonat vikten av att regeringen uppmärksammar de problem som utskottet lyft fram i uppföljningen av satsningen. Gruppen konstaterar att regeringen i årets budgetproposition med utgångspunkt i Boverkets uppföljning av God bebyggd miljö bedömer att det är svårt att inom en generation skapa förutsättningar för att nå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö, i vilket Hållbara städer ingår. Gruppen noterar att regeringen inte lämnar någon specifik resultatredovisning för arbetet med hållbara städer.

Gruppen konstaterar vidare att regeringen bedömer att det behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Gruppen delar regeringens bedömning av att Boverkets kommande förslag till en strategi för att nå miljökvalitetsmålet kommer att vara viktigt i arbetet med att förbättra förutsättningarna att nå målet och emotser att regeringen ska återkomma till riksdagen med en redovisning av de resultat Boverkets arbete utmynnar i.

6 Kemikalieområdet

6.1 Utskottets uppföljning 2011

Hösten 2010 beslutade riksdagen att 25 miljoner kronor per år skulle tillföras anslaget 1:6 Kemikalieinspektionen under perioden 2011–2014 för att upprätta en handlingsplan för att minska de kemiska riskerna i vardagen.²⁴ Hösten 2011 genomförde miljö- och jordbruksutskottet i samband med den löpande uppföljningen av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen en uppföljning som inriktades på att följa upp resultaten inom kemikalieområdet och hur den resursförstärkning som riksdagen beslutat om hade använts. Av utskottets uppföljning framgick att resursförstärkningen under det första året främst använts till personalkostnader och en utökad tillsyn. Detta var enligt utskottets bedömning en viktig insats då tillsynen bl.a. kunde ge underlag för överväganden om behovet av en mer långsiktig finansiering av utökad tillsyn. Satsningen innebar även att projekt förbereddes i dialog med andra aktörer, vilket utskottet uppfattade som positivt då ökat samarbete bl.a. kunde leda till att arbetet blev mer långsiktigt. Utskottet menade att det var viktigt att regeringen analyserade eventuella behov av att

²⁴ Kemikalieinspektionen: Handlingsplan för en giftfri vardag 2011–2014.

ge relevanta myndigheter i uppdrag att samverka och att återrapportera resultatet. Utskottet menade vidare att satsningen innebar att Sveriges möjlighet att driva på EU:s kemikaliepolitik ökade, vilket enligt utskottet var positivt och låg i linje med intentionerna. Utskottet framhöll att det mot denna bakgrund vore värdefullt om riksdagen fortsättningsvis fick en rapportering av de konkreta resultat som satsningen ledde till när det gällde Sveriges möjligheter att driva på för en mer effektiv kemikaliepolitik i EU.

Utskottet pekade vidare på att det är oklart vad som händer med upparbetade rutiner, samlad kunskap och påbörjat arbete efter satsningsperiodens slut. Utskottet uppfattade det som viktigt att regeringen löpande följde utvecklingen, bl.a. med avseende på satsningens konkreta betydelse för tillsynen, dialogen med andra aktörer och EU-arbetet inom kemikalieområdet. Satsningen borde även utvärderas och uppnådda resultat redovisas till riksdagen och bedömas i förhållande till mål och kostnader.

6.2 Mål för en giftfri miljö

Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö

Genom miljökvalitetsmålet Giftfri miljö har riksdagen slagit fast att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen ska vara nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen ska ligga nära bakgrunds nivåerna.

I resultatredovisningen för målet om en giftfri miljö utgår regeringen från följande bedömningsgrunder och indikatorer:

- exponeringen för kemiska ämnen
- användningen av särskilt farliga ämnen
- spridning av oavsiktligt bildade ämnen
- förorenade områden
- kunskap och information om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper.

6.3 Regeringens resultatredovisning för Giftfri miljö

I sin resultatredovisning för miljökvalitetsmålet Giftfri miljö konstaterar regeringen sammanfattningsvis att det redan nu står klart att detta miljökvalitetsmål inte kommer att nås till 2020. En del av svårigheten ligger i det stora antalet kemikalier och den omfattande användningen av kemiska produkter. En annan del av svårigheten ligger i att ämnen sprids och påverkar miljö och hälsa.

Regeringen bedömer att det behövs betydligt fler insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Regeringen anser att förutsättningarna att nå målet om en giftfri miljö kan

förbättras genom fortsatt skärpt lagstiftning inom EU och internationellt eftersom allt fler farliga ämnen omfattas av gemensam lagstiftning inom EU och av internationella överenskommelser.

Regeringen konstaterar att den förra regeringens satsning på en handlingsplan för en giftfri vardag utgör en viktig del av den samlade strategin för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. För att arbetet med handlingsplanen ska vidareutvecklas och intensifieras har riksdagen beslutat om resursförstärkningar till Kemikalieinspektionen för perioden 2014–2020.²⁵ En utredning arbetar även med frågan om ekonomiska styrmedel för kemikalier.²⁶

6.4 Utskottets tidigare ställningstaganden

I förra årets uppföljning av resultatredovisningen konstaterade utskottet att regeringen inte lämnade någon redogörelse för de förväntade konsekvenserna av att satsningen på handlingsplanen för en Giftfri vardag upphörde, vilket utskottet efterfrågat. Utskottet noterade dock att regeringen i budgetpropositionen föreslog att anslaget för Kemikalieinspektionen skulle ligga kvar på en högre nivå än före satsningen 2011 även efter 2014. Utskottet ansåg att det var positivt att tillsynen i form av bl.a. inspektioner hade ökat och lett till resultat. I enlighet med utskottets önskemål i det föregående årets uppföljning redovisade regeringen satsningens betydelse för tillsynen och vilket resultat den gett. Utskottet efterfrågade en fördjupad analys av de resultat som uppnåts genom anslagsutvecklingen. Utskottet konstaterade samtidigt att regeringen bl.a. redovisade samverkan på internationell nivå och resultat av bl.a. överenskommelser vilket utskottet tidigare efterfrågat.

6.5 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

Gruppen konstaterar att regeringen föreslår att den tidigare beslutade resursförstärkningen till Kemikalieinspektionen bibehålls under perioden 2014–2020 som ett led i att tackla svårigheterna att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö fram till 2020. Gruppen uppfattar att regeringen anser det fortsatta arbetet med att vidareutveckla och intensifiera arbetet med handlingsplanen för en giftfri vardag är viktigt. Gruppen ser fram emot att i nästa års budgetproposition få en redovisning av hur detta arbete fortlöper och hur resursförstärkningen till Kemikalieinspektionen använts och vilka resultat som uppnåts genom förstärkningen.

Liksom i förra årets budgetproposition redovisas samverkan på internationell nivå och resultat av bl.a. överenskommelser som utskottet tidigare efterfrågat. Gruppen ser med tillfredsställelse på att denna redovisning bibehållits.

²⁵ Prop. 2013/14:1, utg.omr. 20, bet. 2013/14: MJU1, rskr. 2013/14:122.

²⁶ Dir. 2013:127.

7 Biologisk mångfald i rinnande vatten

7.1 Utskottets fördjupade uppföljning 2011

Under 2011 genomförde miljö- och jordbruksutskottet en fördjupad uppföljning av statens insatser för biologisk mångfald i rinnande vatten. Uppföljningen inriktades mot att studera ansvarsfördelningen mellan olika aktörer i samband med vattenkraft. Utskottet konstaterade i sin behandling av uppföljningen att dammar, vattenkraftverk och regleringsmagasin påverkar den biologiska mångfalden i rinnande vatten på ett mycket negativt sätt, samtidigt som vattenkraften har flera fördelar. Utskottet noterade att det saknades tillräckliga motiv för kraftbolagen att arbeta med miljöfrågor. Riksdagens miljömål för vattendragen hade inte heller nåtts, och utskottet uppmärksammade att det fanns flera olika målkonflikter som inte fick förlama det fortsatta utvecklingsarbetet. Det var därför viktigt med en tydlig uppgifts- och ansvarsfördelning mellan de inblandade aktörerna och att myndigheterna samarbetade.

Utskottet konstaterade att det saknades en helhetsbild av vilka insatser som gjorts på området och resultatet av dem. Utskottet menade att det var viktigt att regeringen säkerställde att det samlade resultatet av åtgärderna analyserades och redovisades, bl.a. i de årliga resultatredovisningarna till riksdagen.

Utskottet konstaterade vidare att arbetet med fiskvägar, restaurering av vattendrag samt fiskevård hade gått långsamt i förhållande till målen och att det fanns ett fortsatt behov av åtgärder. Det var viktigt att säkerställa att kraftbolagen hade tillräckliga motiv för att bevara och återskapa den biologiska mångfalden i vattendragen. Det fanns dock inte någon entydig bild av vilken kostnad som fiskvägar innebar för kraftbolagen, och inte heller någon entydig bild av vilket värde som återskapad biologisk mångfald ledde till. Utskottet menade att det var viktigt att klargöra de ekonomiska konsekvenserna av olika handlingsalternativ.

Enligt utskottet var det i första hand kraftbolagen som borde betala för åtgärder. Utskottet bedömde dock att statliga bidrag till restaureringsåtgärder kunde förenkla arbetet och skynda på processen. Det var viktigt att kraftbolagen gavs tillräckliga motiv att arbeta med biologisk mångfald. Dessutom behövdes statliga resurser för att finansiera åtgärder som inte skulle komma till stånd utan statliga insatser. Det var därför viktigt att det även fortsättningsvis avsattes statliga medel till sådana insatser. Utskottet konstaterade att de statliga resurserna för restaurering av vattendrag varierat över tid och framhöll vikten av långsiktighet i medelstillelningen.

Bestämmelserna om vattenverksamhet hade vidare inte integrerats helt i miljöbalken, vilket lett till att praxis utgick från den äldre, exploateringsinriktade vattenlagen och inte från den helhetssyn som finns i den nu gällande miljöbalken och dess förarbeten. Inför det fortsatta utvecklingsarbetet betonade utskottet vikten av det övergripande målet att

främja en hållbar utveckling och vikten av att denna fråga hanterades vidare. För att nå miljö kvalitetsmålen behövdes ett intensifierat arbete med bl.a. tillsyn och omprövning av vattendomar.

Utskottet konstaterade avslutningsvis att många fortfarande betraktade de fem vattenmyndigheterna som nya aktörer och att flera myndigheter och organisationer pekade på att det var ett problem att ingen instans hade ansvar för att hålla ihop och samordna vattenmyndigheternas arbete på nationell nivå. Utskottet betonade vikten av en fortsatt utveckling av vattenförvaltningen och menade att inrättandet av Havs- och vattenmyndigheten kunde innebära en möjlighet till tydligare samordning.

7.2 Miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag

Miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag innebär att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och att deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljö värden och landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

För att redovisa resultaten inom detta område använder regeringen följande indikatorer och bedömningsgrunder:

- tillståndet i sjöar och vattendrag
- tillståndet i oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag
- tillståndet för ytvattentäkter
- sjöar och vattendrags viktiga ekosystemtjänster
- sjöar och vattendrags livsmiljöer och spridningsvägar som en del i en grön infrastruktur
- gynnsam bevarandestatus för naturtyper och naturligt förekommande arter knutna till sjöar och vattendrag
- hotade arter och återställda livsmiljöer
- främmande arter
- genetiskt modifierade organismer
- sjöar och vattendrags bevarade natur- och kulturmiljö värden
- strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för friluftslivet.

7.3 Regeringens resultatredovisning för Levande sjöar och vattendrag

I sin resultatredovisning bedömer regeringen bl.a. att det inte går att se någon tydlig riktning för utvecklingen i miljön vad gäller tillståndet i sjöar och vattendrag. Många sjöar och vattendrag uppfyller inte god ekologisk status eller potential i enlighet med kraven i EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG). Vattenmyndigheternas nya klassning visar enligt regeringen preliminärt att ca 39 procent av vattenförekomsterna i vattendrag och ca 56

procent av vattenförekomsterna i sjöar har hög eller god ekologisk status. Övergödning, fysisk påverkan och förurning är några av orsakerna till att målet inte nås. Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljningsrapport av miljökvalitetsmålen har dock arbetet med åtgärder för att minska övergödningen gett resultat. Samtidigt ökar andelen vattenförekomster som inte uppnår god status, vilket bl.a. beror på ändrade bedömningsgrunder.

Regeringen redovisar olika insatser som genomförts, bl.a. att Havs- och vattenmyndigheten och Vattenmyndigheterna har tagit fram en vägledning för hur vattenkraften och dess miljöpåverkan ska hanteras i arbetet med vattenförvaltningen. Regeringen uppger vidare att det vidtas lokala åtgärder för att restaurera vattendrag, men bedömer att det behövs ytterligare åtgärder. Bristen på fiskvägar hindrar många arter att vandra både till och från samt inom systemet, vilket påverkar förutsättningarna för ett väl fungerande vattenekosystem. Regeringen hänvisar till en rapport från Naturvårdsverkets där det framgår att den biologiska mångfalden skulle förbättras avsevärt om vattenverksamheter, exempelvis vattenkraftverk och dammar, skulle prövas i överensstämmelse med kraven i miljöbalken.

Regeringens bedömer sammanfattningsvis att det behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Orsaken till detta är dels dagens pågående utsläpp och höga halter av gamla lagrade rester som finns i marken, dels att naturen återhämtar sig långsamt. Regeringen anser att arbetet med genomförandet av ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) är mycket viktigt för att miljökvalitetsmålet ska kunna nås i framtiden. Regeringen anser även att det behövs en förbättrad miljöövervakning för att ge säkrare statusklassificering av våra vatten och säkerställa kostnadseffektiva åtgärder.

7.4 Utskottets tidigare ställningstaganden

Hösten 2013 bedömde den dåvarande regeringen att det inte var möjligt att nå miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag till 2020 med de styrmedel som var beslutade eller planerade. Utskottet menade att det likväl var positivt att regeringen hade identifierat vissa åtgärdsbehov, även om utskottet ansåg att det var nödvändigt att vidta ytterligare åtgärder för att kunna nå målet, vilket utskottet också framfört i tidigare budgetbetänkanden. Utskottet ville återigen understryka vikten av förstärkta insatser för restaurering av vattendrag och vikten av att följa upp resultatet av de insatser som gjordes.

Med hänvisning till miljö- och jordbruksutskottets uppföljning av biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft 2011 uppgav utskottet vidare att man med intresse följde arbetet i den utredning regeringen hade tillsatt för att se över reglerna för vattenverksamhet.

7.5 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens iakttagelser och bedömningar

Regeringen konstaterar i likhet med vad som framfördes i förra årets budgetproposition att det behövs ytterligare insatser utöver de beslutade och planerade styrmedlen för att nå miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag. Mot bakgrund av utskottets fördjupade uppföljning om biologisk mångfald i rinnande vatten ser gruppen positivt på att Vattenmyndigheterna har tagit fram en vägledning för hur vattenkraften och dess miljöpåverkan ska hanteras i arbetet med vattenförvaltningen. Gruppen anser vidare att det är positivt att lokala åtgärder för att restaurera vattendrag vidtas. Samtidigt vill gruppen åter peka på det som framkom i utskottets uppföljning 2011, nämligen att bristen på fiskvägar hindrar många arter att vandra både till och från samt inom systemet, vilket påverkar förutsättningarna för ett väl fungerande vattenekosystem. Det är också angeläget att regeringen återkommer till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder som bör vidtas bl.a. med anledning av Naturvårdsverkets iakttagelser om att den biologiska mångfalden skulle förbättras avsevärt om vattenverksamheter, exempelvis vattenkraftverk och dammar, skulle prövas i överensstämmelse med kraven i miljöbalken.

Enligt gruppen är det angeläget att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder med anledning av de problem som uppmärksammas i utskottets rapport om biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft. Gruppen noterar att Vattenverksamhetsutredningen i juni 2014 lämnade sitt slutbetänkande I vått och torrt: förslag till ändrade vattenrättsliga regler (SOU 2014:35) och att utredningen har remitterats. Gruppen ser fram emot att regeringen återkommer med förslag till riksdagen i frågan.